

Голас Радзімы

№52
(2558)

25 снежня 1997 г.

Выдаецца з 1955 г.

Цана 1 000 рублёў.

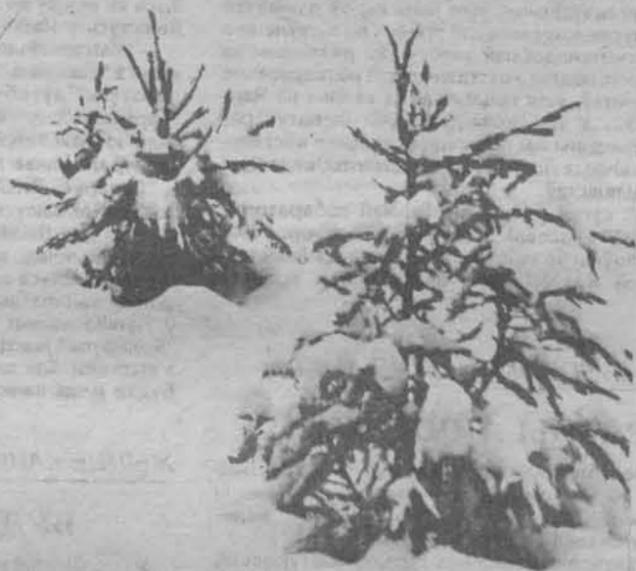
52

Генадзь АЎЛАСЕНКА

НАВАГОДНІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

З кожным днём
таней календары,
першыя завеі
на двары,
стомленых сняжынак
карагод...
Хутка...
вельмі хутка
Новы год...

Стынуць дрэвы
ад злых маразоў...
Б'е гадзіннік
дванаццаць разоў...
Б'е гадзіннік...
Усё яшчэ б'е...
Год знікае...
Другі настае...
Год знікае,
Ідзе ў забыццё!
Быў ён розным...
(Такое жыццё).
Год знікае...
знікае ад нас!
Ён стары...
безнадзейна стары...
Б'е гадзіннік
дванаццаты раз...
Вось і ўсё...
З Новым годам,
сябры!

ЛІСТЫ МАКСІМА ТАНКА
ДА МІХАСЯ ЗАБЭЙДЫ-СУМІЦКАГА

«НІЗКІ ПАКЛОН ТВАІМ ПЕСНЯМ...»

Міласцю Божай спявак Міхась Забэйда-Суміцкі і паэт Максім Танк... Сёння, мабыць, кожнаму ведама, што гэтыя два выдатныя сыны Бяцкаўшчыны-Беларусі жылі і тварылі, паддаючыся вымогам падкрэслена сумленнага, высакародна-ахвярнага слугавання абранай справе, адно кіруючыся зоркамі Добра ды Праўды, Гармоніі ды Хараства. Неадцуранствам ад свайго, радзіма-роднага, заўсёднай зараджанасцю высокімі чалавечымі прынцыпамі і ідэаламі яны, як і некаторыя іншыя дзеячы нацыянальнай літаратуры і мастацтва, у пэўным сэнсе з'яўляліся рэтра-арыгіналамі, унікатамі свайго вельмі няпростага часу. Артыстычна-вытанчаны пясняр-спявак і віртуозна-датклівы пясняр-паэт былі блізкія між

сабой асновамі нутраной талеранцыі, самой арганізацыяй мыслення, памкненнем да "вольна чалавечае асабістасці" (Т. Грыб), нейкай характэрнай душэўнай узлагоджанасцю і самапачуццём, урэшце, падкрэслена пашанотным стаўленнем да помпівых дзей і зрухаў далёкай і блізкай нацыянальнай бывальшчыны.

Самотна-доўгім гадам і дзесяцігоддзям далечнай ростані не пад сілу было расчужыніць двух маэстра, суб'ект-суб'ектныя адносіны якіх адпачатку вызначыліся высокай маральнай экалогіяй і шчырасцю. Да самых апошніх часін яны адчувалі патрэбу ў душэўна-ча-

(Працяг на 6-й стар.)

У РАВОЦЕ — ВЕНЕЦЫЯ,

У МАРАХ — РЫМ

РУБЕН АТАЯН, КАРТОГРАФ І МАСТАК, ЗАПРАШАЕ Ў ПАДАРОЖЖА

Так, Рубен Атаян, картограф і мастак, запрашае ў падарожжа — крыху незвычайнае, але ўсё роўна захапляючае: ён прапануе "прайсціся" па картах. І не проста — тапаграфічных, палітычных, геаграфічных і г. д., а па картах-панарамах прыгожых гарадоў, цікавых гістарычных мясцінаў — напрыклад, бываюць у замках... Прычым абяцае: нават пры мінімальнай фантазіі вандроўніка эфект прысутнасці абавязкова з'явіцца, бо аўтар гарантуе дакладнасць і падрабязнасць кожнай створанай ім плошчы і вуліцы. Сёння на яго рахунку ўжо Вільнюс, Мінск, Каўнас, Гданьск, Кракаў, Санкт-Пецярбург, Масква, Мірскі, Нясвіжскі, Тракайскі замкі, замак Мальбарк у Польшчы... У рабоце — Венецыя, а ў марых — Іерусалім і Рым...

— Рубен Уладзіміравіч, давайце пачнём здалёк, зазірнем, як кажуць, у вытокі вашай мастакоўскай і прафесійнай дзейнасці.
— Увогуле, там усё звычайна. Я картограф, скончыў Маскоўскі інстытут геадэзіі і картографіі. Таксама з маленства маляваў. У Мінску працаваў на картографічным прадпрыемстве рэдактарам. Аднак работа, што я выконваў, не задавальняла: непатрэбная, нецікавая, і плацілі за яе літаральна капейкі, а ў мяне сям'я, двое дзяцей. Раней абараніў дысертацыю на тэму, звязаную з турыстычнымі картамі, панарамамі гарадоў, праводзіў даследаванні разнастайных картографічных практыцый, іншых спосабаў, як лепей

і больш дакладна паказаць горад на паперы. Хацелася выкарыстоўваць на практыцы тое, што ведаў і ўмеў. Вось і прапанаваў адміністрацыі зрабіць панарамную серыю "Гарады Беларусі — архітэктурныя помнікі". Першым пабачыў свет Нясвіж, наступным стаў Мірскі замак. Тут я ўжо выконваў функцыі і мастака, і рэдактара, і карэктара (тлумачальныя тэксты ішлі на пяці мовах). Потым даваўся пайсці з фабрыкі, і зараз я "вольны мастак".

— Але, каб жыць "вольным мастаком", неабходна мець заказы...

— Сапраўды. Прычым шукаць

(Заканчэнне на 3-й стар.)

УСІХ НАШЫХ СУАЙЧЫННІКАЎ
ПА-ЗА МЕЖАМІ БЕЛАРУСІ

ШЧЫРА ВІНШУЕМ З КАЛЯДАМІ І НОВЫМ, 1998 ГОДАМ!

Зычым вам моцнага здароўя. Хай кожны дзень вашага жыцця будзе памыслым, радасным, а вашы сэрцы сагравае любоў да таго адзінага куточка, які завецца радзімай.

Шчасця і дабрабыту вам і вашым сем'ям!

ТАВАРЫСТВА "РАДЗІМА",
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ "ГОЛАС РАДЗІМЫ".

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

БЕЛАРУСЬ — ЗША

РОЗНАГАЛОСЦІ
БУДУЦЬ ЗГЛАДЖАНЫ

Абмеркаванне праблематыкі двухбаковых адносінаў і пошук узаемапрыемальных рашэнняў спрэчных пытанняў сусветнай палітыкі — такой была мэта візіту ў нашу краіну пасла па асобых даручэннях спецыяльнага саветніка дзяржсакратара ЗША па новых незалежных дзяржавах Стывена Сестанавіча.

«Мы спадзяёмся, што ўсе перашкоды, якія стаяць на шляху нармалізацыі двухбаковых амерыкана-беларускіх адносінаў, будуць пераадолены ў ходзе рэгулярных кансультацый паміж урадамі і знешнепалітычнымі ведамствамі дзвюх краін», — заявіў журналістам на прэс-канферэнцыі спецыяльны саветнік дзяржаўнага сакратара ЗША па новых незалежных дзяржавах Інфармацыйна-журналісцкага аб'яднання тэма перагавораў членаў амерыканскай дэлегацыі з прэм'ер-міністрам Беларусі Сяргеем Лінгам і міністрам замежных спраў Іванам Антанавічам, Стывен Сестанавіч адзначыў, што праведзеныя гутаркі з'яўляюцца састаўной часткай рэгулярнага палітычнага дыялога, які вядзецца паміж урадамі ЗША і Беларусі. Каменем спатыкнення на шляху нармалізацыі двухбаковых адносінаў, на яго думку, па-ранейшаму застаецца праблема захавання ў Беларусі правоў чалавека, якія ў Вашынгтоне і Мінску разумеюць і тлумачаць з розных, часта дыяметральных процілеглых, пунктаў гледжання. Вялікую заклапочанасць, паводле слоў Стывена Сестанавіча, у амерыканскай сталіцы выклікала паведамленне аб закрыцці газеты «Свабода». Гэта праблема, як і праблема свабоды прэсы ў цэлым, стала адной з асноўных і найбольш цяжкіх тэм праведзеных перагавораў. Стывен Сестанавіч выказаў спадзяванне, што рознагалосці ў пытанні трактоўкі паняцця правоў чалавека, якія існуюць паміж Беларуссю і Захадам, будуць згладжаны пры неспрэчным садзейнічання Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Наглядная дэлегацыя АБСЕ ўжо амаль сфарміравана і, магчыма, у хуткім часе пачне сваю дзейнасць у нашай краіне.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Сяргея ЛІНГА з афіцыйнай дэлегацыяй ЗША на чале з Паслом па асобых даручэннях, спецыяльным саветнікам дзяржсакратара ЗША па новых незалежных дзяржавах Стывенам СЕСТАНАВІЧАМ.

З АФИЦЫЙНЫХ КРЫНІЦ

АКЦЫЯНЕРНАЕ
ТАВАРЫСТВА «РАССВЕТ»
БУДЗЕ КАЛГАСАМ
ІМЯ К. АРЛОЎСКАГА

Як паведамілі БЕЛТА ў прэс-службе Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, 16 снежня кіраўнік Беларускай дзяржавы А. Лукашэнка прыняў са справаздачай старшыню Магілёўскага аблвыканкома А. Кулічкова.

Асноўным пытаннем размовы стаў разгляд шляхоў рэфарміравання закрытага акцыянернага таварыства «Рассвет» Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці з улікам дзеючага заканадаўства. А. Кулічкова азнаёміў Прэзідэнта з рашэннем акцыянераў ЗАТ «Рассвет», якое вызначыла далейшы юрыдычны статус гаспадаркі. Акцыянеры маюць намер пераўтварыць ЗАТ у калгас імя К. Арлоўскага. Канчатковае рашэнне гэтага пытання будзе прынята на агульным сходзе працоўнага калектыву.

Прэзідэнт краіны падтрымаў такое вырашэнне гэтай праблемы. Разам з тым А. Лукашэнка адзначыў, што гэта трэба зрабіць публічна з максімальным улікам думкі кожнага члена калектыву.

А. Кулічкова далажыў кіраўніку дзяржавы аб стварэнні і выніках дзейнасці каардынацыйнага савета па барацьбе са злачыннасцю, у які ўвайшлі прадстаўнікі ўсіх галін улады.

Старшыня Магілёўскага аблвыканкома падрабязна інфармаваў Прэзідэнта аб мерах, што прымаюцца ў вобласці па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

«ДЖОН ДЗІР» ВЫБІРАЕ МТЗ

Вядомая трактарабудавнічая фірма «Джон Дзір» будзе вырабляць 250-сільныя трактары з Беларуссю. У якасці сваіх патэнцыяльных партнёраў немцы адначасова разглядалі некалькі канкуруючых заводаў, у тым ліку Мінскі трактарны і Харкаўскі трактарны. І канчаткова спынілі свой выбар на Мінскім.

Ужо абгавораны дэталі супрацоўніцтва. Створана рабочая група, і на працягу наступнага года павінен з'явіцца доследны ўзор.

Замежныя трактары аналагічнай магутнасці каштуюць 120—140 тысяч долараў. Зроблены ж у Мінску, па папярэдніх прыкідках, можа атрымацца не даражэйшым за 80—90 тысяч долараў.

ВАКОЛ ЯДЗЕРНАЙ СПАДЧЫНЫ

КАНТРАКТ РАЗАРВАНЫ

Амерыканскі бок разарваў кантракт з кампаніяй, якая павінна была прыступіць да знішчэння бетонных стартавых пляцовак, што засталіся ў нас ад выведзеных у Расію балістычных ракет СС-25. І гэтая кампанія пачала ўжо вываз свайго абсталявання за межы Беларусі. Аб гэтым паведаміў памочнік міністра абароны ЗША па пытаннях стратэгіі і зніжэння пагрозы Эдвард Уорнер, які пабыў у Мінску 14 снежня ў саставе ўрадавай дэлегацыі Злучаных Штатаў. Ён растлумачыў журналістам, што ўрад яго краіны некалькі гадоў супрацоўнічаў з Беларуссю ў мэтах знішчэння рэшткаў ядзернай спадчыны СССР на тэрыторыі Беларусі, на гэтыя мэты была накіравана фінансавая дапамога ЗША.

— Аднак, нягледзячы на шматлікія спробы, мы не змаглі дабіцца ад кіраўніцтва Беларусі доступу на гэтыя стартавыя пляцоўкі і пачаць работы. Так ці інакш ліквідацыя гэтых пускавых ўстаноўкі Беларусі трэба будзе ў адпаведнасці з умовамі дагавора СНУ-2, але цяпер гэта будзе ажыццяўляцца без фінансавай падтрымкі з боку Злучаных Штатаў, — падкрэсліў Э. Уорнер.

Паслу ЗША ў Мінску Д. Спекхарду было толькі заяўлена, што «ў цяперашні час беларускае кіраўніцтва не лічыць магчымым працягваць ажыццяўленне гэтай праграмы».

У АКСАКАЎШЧЫНЕ

У рэспубліканскім НДІ радыяцыйнай медыцыны, размешчаным у Аксакаўшчыне, ужо пяць гадоў дзейнічае сумесны беларуска-амерыканскі праект па выяўленню захворванняў шчытападобнай залозы. Ён разлічаны на 30 гадоў. У рамках праекта пастаянна ідзе абследаванне і лячэнне пацыентаў, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. У Навукова-даследчым інстытуте радыяцыйнай медыцыны пастаўляецца сучаснае абсталяванне, дыягнастычныя сістэмы, медыкаменты, вядзецца навучанне спецыялістаў.

НА ЗДЫМКУ: супрацоўнікі біяхімічнай лабараторыі Людміла КУЛІКОВА (злева), загадчык лабараторыі Ілья ДЗЯМІДАЎ, галоўны ўрач клінікі НДІ радыяцыйнай медыцыны Сяргей КАРЫЦЬКА і каардынатар праекта Эверэт МІНСІ.

ВЯДОМЫМ ВУЧОНЫМ

ОРДЭНЫ АЙЧЫНЫ

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка падпісаў указ аб узнагароджанні ордэнам Айчыны III ступені акадэмікаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Ігнація Антонава і Мікалая Саўчанку.

Дырэктар Навукова-даследчага інстытута неўралогіі, нейрахірургіі і фізіятэрапіі Ігнація Антонаў і загадчык курса ўралогіі 2-й кафедры хірургічных хвароб Мінскага дзяржаўнага медыцынскага інстытута Мікалай Саўчанка ўзнагароджаны за выдатныя дасягненні ў навукова-даследчай дзейнасці і вялікі ўклад у развіццё аховы здароўя насельніцтва рэспублікі.

З НАВАСЕЛЛЕМ!

Добры падарунак да Новага года атрымалі працаўнікі Гомельскай ЦЭЦ-2. Амаль 100 сямей уселяцца ў гэты прыгожы дом, толькі што здадзены ў эксплуатацыю.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

МІТРАПАЛІТ Мінскі і Слуцкі Філарэт уручыў ордэн Святога Уладзіміра Івану Гурыновічу, старшыні калгаса імя Кірава Слуцкага раёна. Высокай узнагароды старшыня ўдастоены за будаўніцтва царквы ў цэнтры гаспадаркі.

15 СНЕЖНЯ суд Цэнтральнага раёна горада Мінска цалкам апраўдаў лідэра БНФ Юрыя Хадзьку, які быў прыцягнуты да адказнасці за ўдзел у санкцыянаваным шэсці 23 лістапада ў Мінску і нібыта парушэнне грамадскага парадку.

ЦЯПЕР у Беларусі налічваецца каля трох тысяч фермерскіх гаспадарак. Займаючы 0,7 працэнта ад агульнай плошчы сельгасугоддзяў, фермеры вырошчваюць каля аднаго працэнта збожжавых культур і тры працэнты бульбы ад тых, што атрымліваюцца ў грамадскім сектары рэспублікі. Пры гэтым трэць гаспадарак не мае неабходнай сельскагаспадарчай тэхнікі і сродкаў на яе набыццё.

ПАПА Ян Павел II накіраваў Прэзідэнта Беларусі А. Лукашэнка пасланне, у якім падзякаваў за віншавальнае пасланне і добрыя пажаданні з нагоды дзевятнацатай гадавіны з дня ўступлення на Найсвяцейшы Прастол.

У МАСКВЕ прадстаўлены новы пасол Беларусі ў Расійскай Федэрацыі. Ім стаў Уладзімір Грыгор'еў, урадзенец Магілёўскай вобласці, былы камсамольскі і партыйны функцыянер, старшыня Віцебскага аблвыканкома. З 1996 года У. Грыгор'еў быў першым намеснікам кіраўніка спраў Выканаўчага Камітэта Саюза Беларусі і Расіі.

МІЖНАРОДНЫ «Клуб лідэраў гандлю» і выдавецкая група часопіса «Всемирный рынок» узнагародзілі акцыянернае таварыства «Барысаўскія макаронны» залатым прызам «За камерцыйны прэстыж». Гэта ўжо чацвёртая высокая міжнародная ўзнагарода беларускаму прадпрыемству з Барысава.

БЕЛАРУСКАЯ федэрацыя альпінізму заснавала нагрудны значок «Альпініст Беларусі». Значок і імянное пасведчанне да яго будучы ўручацца тым альпіністам, хто паспяхова прайшоў спецыяльны курс тэарэтычнай і практычнай падрыхтоўкі для падарожжаў у гарах, а таксама здзейсніў пад кіраўніцтвам інструктара ўзыходжанне на адну з вяршынь па класіфікаванаму маршруту.

ДОБРАСУСЕДСТВА

ВЫСТАВА Ў РЫЗЕ

З 11 па 13 снежня ў латвійскай сталіцы адбылася выстава беларускіх вытворцаў «Беларусь ЭКСПО-97». Вось як ацаніў яе часовы павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Латвіі Іван Сцепаненка.

— Жыхары Рыгі і яе госці ўбачылі на выставе вядомыя яшчэ з «саюзных» часоў «МАЗы», трактары «Беларусь», «мазаўскі» аўтобус для гарадскіх перавозак, тэлевізары «Гарызонт», «Віцязь», матацыклы, веласіпеды, камп'ютэры, гадзіннікі, шпалеры, прадукцыю Брэсцкага электралампавага завода і іншых вытворцаў.

«Беларусь ЭКСПО-97» перасягнула нашы чаканні. Мы зразумелі: выпускаемая ў нашай рэспубліцы прадукцыя цікавая для Латвіі. Ужо ў ходзе выставы былі заключаны, напрыклад, кантракты на пастаўку нашых шпалер. Імі зацікавілася каля 100 мясцовых фірм.

Былі канкрэтныя дзелавыя перагаворы аб пастаўках у Латвію нашых веласіпедаў, гадзіннікаў. А трактары «Беларусь» мясцовыя сяляне хацелі купіць непасрэдна з выставы. Так што можна смела сцвярджаць: выстава будзе мець канкрэтны і ўзаемавыгадны працяг.

ЖЫЦЦЁ КАНФЕСІЙ

БУДУЮЦА ХРАМЫ

У Гродне, які выдзяляецца сярод іншых гарадоў рэспублікі колькасцю храмаў, пачынаецца будаўніцтва яшчэ 15 культовых будынкаў. Яны будуць належаць розным канфесіям.

У горадзе 26 свяхачніцаў, прычым 11 з іх — грамадзяне іншых дзяржаў, уключаючы ЗША. У двух гродзенскіх манастырах — праваслаўным і каталіцкім — нясуць пошук 38 манахаў. І 114 юнакоў вучацца ў каталіцкай духоўнай семінарыі.

КРЫМІНАЛ

РАЗБОЙНЫ НАПАД

У ноч з 14 на 15 снежня сям'ера невядомых, чацвёра з якіх былі ў масках, учынілі разбойны напад на дзяржаўнае прадпрыемства «Акадэмпамбудзабеспэчэнне» Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Уварваўшыся ў памяшканне прадпрыемства, размешчанае на вуліцы Жодзінскай у Мінску, і пагражаючы пісталетам, злачынцы звязалі вартаўніка, надзелі на яго наручнікі і праніклі ў офісы некалькіх фірмаў, якія арандуецца памяшканні ў будынку прадпрыемства. З іх былі выкрадзены камп'ютэры, ксераксы, радыётэлефоны, лазерныя дыскі, дыскеты, спіртныя напоі, аўтамабільнае масла і аўтамабільная касметыка. Потым злачынцы пагрузілі ўсё выкрадзенае на аўтамабіль «МАЗ» з паўпрычэпам, якая належыць «Акадэмпамбудзабеспэчэнню» і зніклі на ёй.

3 АЭРАПОРТА «МІНСК-1» — ЗА МЯЖУ

ПАМ'ЯЦІ ВАЙНІЛОВІЧАЎ

У Мінску ў аэрапорце «Мінск-1» адбылася прэзентацыя новага авія-рэйс кампаніі «airBaltic» па маршруту Мінск — Рыга.

Перавозкі на скандынаўскім напрамку яшчэ ў 1996 годзе ў Беларусі пачала скандынаўская авіякампанія «SAS». Рэйс Мінск — Капенгаген праіснаваў усяго паўгода і быў закрыты, бо не карыстаўся вялікім попытам у беларускіх пасажыраў. Авіякампанія «airBaltic» Латвійскіх нацыянальных авіяліній, 29 працэнтаў акцыяў якой належаць «SAS», узяла на сябе перавозку пасажыраў гэтага рэйса, арганізаваўшы для іх у Рызе найбольш зручную і хуткую стыкоўку з рэйсам на Капенгаген. Аднак, мяркуючы па ўсім, да гэтага часу асноўную цікавасць у пасажыраў усё-такі выклікае рэйс Мінск — Рыга, які ўпершыню быў здзейснены 4 лютага 1997 года. Тады даволі хутка ён быў закрыты, бо практычна адразу ўзнікла сур'ёзная праблема: у аэрапорце «Мінск-1» не было міжнароднага кода МНР, без якога рэйсы з-за мяжы практычна немагчымыя. Пасля ўзгаднення з усімі авіяперавозчыкамі, якія лятаюць у Мінск, код быў прысвоены, і сёння аэрапорт «Мінск-1» мае магчымасць ажыццяўляць міжнародныя рэйсы. Такім чынам, са жніўня гэтага года пачаліся рэгулярныя рэйсы па маршруту Мінск — Рыга. З новага года да названага рэйса падключыцца авіякампанія «SAS», што дасць пасажырам магчымасць браніраваць білеты на гэты рэйс з Скандынавіі.

Спачатку для прыцягнення пасажыраў былі зроблены сур'ёзныя скідкі: у адзін канец білет каштаваў 95 долараў, туды і назад — 165. Пасля 1 студзеня цэны крыху ўзрастуць, аднак у далейшым плануецца скідкі для пенсіянераў і моладзі, а таксама сямейныя тарыфы і

скідкі для пастаянных кліентаў.

Трэба адзначыць, што «airBaltic» з'яўляецца даччынай кампаніяй спавутай шведскай авіяфірмы «SAS», і ўвесь наземны і паветраны персанал латвійскай кампаніі праходзіць абучэнне ў навучальных цэнтрах Стэкгольма і Капенгагена. Як правіла, абслугоўванне і продаж білетаў ва ўсіх аэрапортах, куды лятаюць самалёты «airBaltic», ажыццяўляецца «SAS», і толькі ў Мінску фірма адкрыла сваё першае самастойнае прадстаўніцтва.

Робота па прыцягненню кліентаў прымушае фірму расшыраць спектр прадстаўляемых паслуг, і сёння «airBaltic» прапануе зручную стыкоўку на Нью-Йорк і білеты ў гэтым напрамку па вельмі выгаднай цане — 450 долараў.

Зручна і тое, што рэйс ажыццяўляецца з аэрапорта «Мінск-1», які знаходзіцца амаль што ў цэнтры сталіцы. Распарадкаваннем Савета Міністраў дзейнасць названага аэрапорта прадоўжана да 1 студзеня 2005 года, і сёння тут бачны прыкметы ажыўлення. У гэтым годзе адкрыты новыя рэйсы на Кіеў, Маскву і Кішынёў, самалётамі авіякампаніі «Мінск-Авія» ажыццяўляюцца палёты ў Стэкгольм і самалётамі «airBaltic» у Рыгу. Магчыма, што на наступны год самалёты кампаніі «Мінск-Авія» пачнуць ажыццяўляць адсюль рэйсы ў Венгрыю, у Румынію і іншыя краіны. Аэрапорт «Мінск-1» атрымаў сертыфікат міжнароднага класа і на сучасны момант гатовы забяспечыць міжнародныя палёты.

Працэдурны афармлення, рэгістрацыя, тамоўнага і пашпартнага кантролю тут значна прасцейшыя і хутчэйшыя, чым у аэрапорце «Мінск-2», і пасажыр, які прыбыў у аэрапорт за 25 мінут да адпраўлення самалёта, мае гарантыю, што ён паспее на

борт. Размяшчэнне аэрапорта ў мяжы горада дазваляе пасажыру да мінімуму скараціць час на дарогу. Аднак пэўныя складанасці можа стварыць прынятае 1 кастрычніка рашэнне аб закрыцці ў аэрапортах консульскіх аддзелаў. Гэта ўжо з'явілася прычынай непрыемных інцыдэнтаў у аэрапорце «Мінск-1», пасля чаго консульскі аддзел зноў адкрыў там свой офіс. Што тычыцца аэрапорта «Мінск-1», то хутчэй за ўсё гэта адбудзецца толькі ў тым выпадку, калі павялічыцца колькасць пасажыраў.

Аэрапорт «Мінск-1» дасягнуў піка папулярнасці ў 1982 годзе, калі адсюль быў перавезены мільён пасажыраў. У гэтым годзе іх колькасць з цяжкасцю дасягае 20 тысяч. Між тым, па словах намесніка дырэктара аэрапорта «Мінск-1» Уладзіміра Мікуліча, сёння аэрапорт гатовы да абслугоўвання значна большай колькасці пасажыраў. У прыватнасці, на сённяшні дзень разглядаецца магчымасць арганізацыі тут палётаў бізнес-класа і заказных чартэрных рэйсаў, якія змаглі б ажыццяўляць невялікія самалёты замежнай вытворчасці. Зацікаўленасць у павелічэнні колькасці рэйсаў і пасажырапатоку ў даным выпадку абсалютна зразумелая, бо кошт арэнды зямлі, якую штогод плаціць аэрапорт, складае прыкладна 4 мільярды беларускіх рублёў.

Да жніўня 1997 года аэрапорт «Мінск-1» з'яўляўся даччыным прадпрыемствам аэрапорта «Мінск-2», цяпер ён атрымаў статус дзяржаўнага прадпрыемства і ўваходзіць у склад вытворчага аб'яднання «Белавіярамонт», куды акрамя яго ўваходзяць Мінскі авіярамонтны і Аршанскі рамонтны заводы.

Вераніка ЧАРКАСАВА.

Напярэдадні Каляд у Дольнай зале Чырвонага касцёла ў Мінску адбылася прэм'ера. У пастаноўцы духоўнага тэатра «Анёл» прайшоў спектакль пад назвай «Храм». Яго жанр вызначаны як духоўная спеведзь — твор, прысвечаны памяці заснавальніка касцёла Эдварда Вайніловіча, яго жонцы Алімпіі і іх дзецям Сымону і Алене.

Фота Міхаіла МІНКОВІЧА.

РУБЕН АТАЯН, КАРТОГРАФ І МАСТАК, ЗАПРАШАЕ Ў ПАДАРОЖЖА

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар.

іх трэба самастойна, што вельмі няпросты. Сёння я супрацоўнічаю з польскай і расійскай, некаторымі прыватнымі беларускімі фірмамі.

— Ці дазволіў разбагацець атрыманні новы статус і супрацоўніцтва з замежнікамі?

— Смяецца? Усё мае багацце — чатырохпакатная кааператыўная кватэра. Хаця тэарэтычна — так, тое, што я выконваю, каштуе вялікіх грошай. Прынамсі, абавязковая ўмова замежных заказчыкаў — толькі ручная работа, ніякага камп'ютэра. Там на вокладках выдаваемых карт партрэт аўтара змяшчаюць з пяром у руках — дзеля большай пераканаўчасці, што праца выканана менавіта ўручную.

Вы кажаце — багацце! Шмат маіх арыгіналаў ужо мне нават і не належаць, і ад перавыдання я нічога не атрымліваю, часам перавыдадзенай карты таксама.

— Рубен Уладзіміравіч, ваша работа надзвычай карпатлівая. Вы не стамляецеся ад яе!

— Яшчэ зусім нядаўна я з упэўненасцю адказаў бы — не. Аднак зараз ужо ведаю, і што такое стома, і расчараванне, і нават, у нейкай ступені, дэпрэсія. Калі раней, педзь падняўшыся

з ложка, хутчэй бег да стала, цяпер здараецца амаль прымушаць сябе. Бывае, з'яўляецца сумненне: а ці патрэбна гэта каму-небудзь яшчэ, акрамя цябе самога? І тым не менш я сваю работу любіў і люблю. Яна забірае ўвесь мой час, і я пра тое не шкадую. Вось, дарэчы, гляджу: сын пачынае захапляцца «маленькімі» карцінкамі. Адно з маіх першых панарам — дзіцячы парк імя Горкага я, можна лічыць, прысвяціў дачцы і сыну, якія тады былі яшчэ зусім маленькімі. Я намалюваў іх на самой карце, а таксама герояў любімых мультфільмаў. Мне здаецца, атрымалася нядрэнна. Знаёмая стала сведкай: у парку, дзе прадавалася карта, маці прапанавала на выбар — купіць марожанае ці карту. Дзяўчынка, не вагаючыся, аддала перавагу карце. Здаецца, дробязь, але і сёння з прыемнасцю згадваю той выпадак.

— Колькі часу неабходна на падрыхтоўку панарамы!

У залежнасці ад велічыні і насычанасці ўчастка — ад чатырох-пяці месяцаў да паўтара-двух гадоў. Маскву малюю другі год запар і ніяк не выберуся за межы Садовага кальца, вельмі ўжо няпросты горад — як у архітэктурным плане, так і ў арганізацыйным. Ёсць там, напрыклад, Калпачны завулак. Ён у са-

мым прамым сэнсе апынуўся «пад каўпаком» шматлікіх ахоўнікаў і вартаўнікоў, што сцерагуць бяспеку і спакой размешчаныя ў тым месцы шматлікіх кантор і ўстановаў. Колькі я ні тлумачыў: маўляў, маю дазвол улад, ні за якімі сакрэтамі не ганюся, са мной і размаўляць не сталі: ідзі адсюль — і ўсё. Аналагічная сітуацыя была і са штабам ваеннай акругі ў Мінску.

— Якое ж тады выйсце!

— Запомніць зрокава «сакрэтны аб'ект», а потым па памяці намалюваць. Хаця, канешне, праблема застаецца. Хочацца зрабіць панараму як мага дакладней, аднак часта спраўды не маю на тое права: існуюць афіцыйныя забароны адносна прамысловых зон і г. д.

— Рубен Уладзіміравіч, ці многа калег-канкурэнтаў вы ведаеце!

— На вялікі жаль, практычна нікога. Калі казаць пра замежжа — у Германіі ёсць адна фірма, дзе панарамная картографія практыкуецца на вельмі высокім узроўні, таксама ў ЗША і Канадзе. А ў цяперашнім СНД мне цяжка кагосьці назваць.

Між іншым, традыцыйны карт-панарам вельмі старыя. Калісьці гэтым займаліся манахі-пустэльнікі. У гданьскім музей-бібліятэцы мне паказалі вялікі атлас фламандскай школы «Civitas orbis terrarum» — «Гарады свету», выдадзены ў 1577 годзе Георгам Браўнам і Францам Хагенбергам. На старонках гэтага рытэта (вядомыя толькі тры экземпляры кнігі) занатаваны асноўныя заходнеўрапейскія гарады, але ёсць нават паўночнаамерыканскія паселішчы. Там я пабачыў і выяву нашага Гродна.

Пасля тых старадаўніх манахаў-пустэльнікаў мастацтва панарамных карт паціху зусім вышло. Венецыю ў такім аб'ёме і з такой дакладнасцю, як зараз раблю я, малывалі сто пяцьдзесят год назад, Гданьск — сто. Каб зрабіць падобную працу, патрэбны сотні замалявак, фотаздымкаў. Мне здаецца, сёння я ведаю Венецыю лепей за Мінск! А як цікава было працаваць над картай замка Мальбарк, дзе шмат музеяў, ды і саміх замкаў, калі быць дакладным, не адзін, а тры. Я падмаўся на вежы, разглядаў пакой, бо спатрэбілася ра-

біць так званы «разрэз» — паказаць некаторыя памяшканні, архітэктурныя асаблівасці нібы знутры. Урэшце, я заўсёды імкнуся, каб не было нічога прыдуманнага. Сёлета, напрыклад, у мяне выйшла карта Кракава, на якой нават у дэталі афармленыя выкарыстаны выключна «натуральныя» кракаўскія фарбы, узоры, рэчы. Мне казалі, бургамістр Гданьска не толькі знайшоў на маёй гданьскай карце свой дом, што зусім не дзіўна, але адзначыў: крона намалюванага дрэва захінае адно з вокнаў дакладна так, як у рэальнасці. Праўда, сам я нават і не ведаю, дзе той дом. Хаця здараюцца і памылкі: на карце Санкт-Пецярбурга ў адной з пабудов пераблытаў колькасць паверхаў.

Канешне, работа няпростая. Пра гэта сведчыць ужо хаця б такі факт: польская кампанія, якая заказвала Кракаў, хацела размясціць паліграфічнае выкананне карты ў адной з цюрыхскіх фірм, што займаецца друкаваннем швейцарскіх грошай. Але хутка ад гэтай ідэі адмовіліся: там не здолелі забяспечыць неабходную якасць! Зараз карта выйшла, але прэтэнзіі да якасці яе выдання так і застаюцца.

— Рубен Уладзіміравіч, а проста жыццё вы зусім закінулі!

— Практычна, так. Прынамсі, апошнія дзесць год. Уся ўвага і сілы — картам. Як бы ні было сёння складана, веру: надыйдзе час, і яны будуць ацэнены па вартасці.

Гутарку вяла Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКАХ: Рубен АТАЯН; карта-панарам Мірскага замка.

ТРАДЫЦЫІ

ШЧОДРЫ ВЕЧАР

Адрасу пасля вайны цяжка жылося ў вёсцы. Не было ў што абуцца і апрацуцца. І годад даймаў, але чамусці мне, чалавеку ўжо ў гадах, цяжкае пасляваеннае дзяцінства прыгадаецца не ў змрочных, а больш у светлых фарбах. Чаму? Відаць, таму што з роднай вёскі выгналі фашыстаў і мы, дзеці вайны, вярнуліся ў яе, спаленую да апошняй хаты, з песу, дзе ўсю вайну хаваліся ад карнікаў, пачалі жыць у зямлянках і шалашах, пайшлі ў лапцях і чунях вучыцца ў школу, якая была размешчана ў наспех збудаванай хаціне. І была яшчэ адна радасць: святкаваць розныя колішнія каляндарныя святы: Вялікдзень, Сёмуха, Спас, Пакровы, Каляды. Гэтыя святы мы, малыя, чакалі з асаблівай нецярпліваасцю. Яно і вядома, бо на Вялікдзень маці заўсёды пашые паркалёвую ці паляціную сарочку, прыпасе да гэтага дня сякога-такога харчу, каб нас, дзяцей, пакарміць. Ды і працаваць у гэты дзень па гаспадарцы не прымушалі. Так было і на Сёмуху, на Пакровы.

Але вось Каляды... Гэта было асаблівае свята, і цягнулася яно некалькі дзён. У гэтыя дні можна было ўжо добра наесціся. На свята заўсёды забівалі свінчу, рабілі кілбасы, гатавалі смачную прасяную кашу. І яна, як самы пачэсны гасць, у калядныя дні заўсёды стаяла на покуце. У гаршку. Да самага канца Каляд. Пакуль зноў не пачыналіся поспы дні. У час Каляд быў асаблівы вечар, якога мы, малыя, чакалі з хваляваннем — гэта Шчадрэц, калі дарослыя і мы, дзятва, хадзілі па хатах калядаваць. Найбольш калядавалі пад вокнамі. Выйдзем, бывае, у зімовы вечар на вуліцу і чуюм, як на розныя галасы ва ўсіх канцах вёскі гучаць калядныя песні. І сам не вытрымліваеш, бярэш паляціную торбу, клічаш сваіх вулічных сяброў і пачынаеш хадзіць пад вокнамі ад хаты да хаты, голасна выводзячы калядныя песні. А ведалі гэтых песняў мы шмат. Ад старэйшых пераймалі. Асабліва любілі спяваць пра казу: «Ого-го, каза, ого-го, сера, дзе ты хадзіла, што ты рабіла...»

Нам за песні і калядныя віншаванні выносілі вяскоўцы з хат пернікі, капейкі, пусты хлеба, кавалкі сала, нават кілбасу. А часам запрашалі ў хату, каб пачаставаць нас, малыя каляднікаў, чым-небудзь смачным. Найбольш кісялём з журавін. А цяпер?

Настаў Шчадрэц, вечар калядных песень і забаў. Сяджу ноччу на дзяжурстве. І раптам грукочуць у дзверы. Адчыняю. Бацькохны мае! За парогам — гурт малых, размаляваных, як клоуны, прыбраных у нейкія лахманы. Доўгія хусткі, акуляры. Зацягнулі песню — нічога не разбярэ: хто ў лес, хто па дрывы. Бу-бу-бу — ды і толькі. Адно пачуў: «Каляда, Каляда!» Папрасіў галасней ды выразней спяваць. Зноў — тая ж праява — гудуць, як чмялі, а слоў не разабраць. Потым адна дзяўчынка, перапрапанутая ці то ў цыганку, ці то ў вяскоўку модніцу, перабіла ўсіх: давайце, маўляў, я спяю. Толькі з яе песні і ўлавіў нейкі сэнс.

Але ж гэта была не калядная песня, а нейкія прыпеўкі. Ну і няхай. Насыпаў ім у кішэні цукерак, і «каляднікі» з гоманам паймаліся на вуліцу. А потым прыходзілі калядаваць і дарослыя, моладзь. Заўважыў адно — стараюцца адтарабанаць калядку абы-як. А гэта ўжо халтура. І наўрад ці яна спадабаецца тым, да каго прыносяць гэтыя калядныя песні.

Раней як было: рыхталіся да свята загадзя, нападжавалі спеўкі, як бы рэпетыцыі, рабілі касцюмы, майстравалі і ўпрыгожвалі «звядзду». І музыкі былі з гармонікам, бубнам, а то і са скрыпкаю ці цымбаламі. А ўвайдуць у хату — гоман, смех, спевы. Канцэрт дый годзе! Усім весела, цікава, прыгожа. Тут і каза, і мядзведзь, і жораў, і кабына. А ў блізкай ці «звядзе» гарыць сонейкам свечка.

Аж да Вадохрышча, да 19 студзеня, цягнуліся Каляды. У гэты час гульні мелі не толькі забаўляльны характар, але і рысы спецыфічнай каляндарна-аграрнай абраднасці беларусаў.

Ведаю, дзе-нідзе людзі чакаюць каляднікаў. Асабліва цяпер, калі Каляды нават наш беларускі парламент з цяжкасцю прызнаў за свята. Значыць, яшчэ поўнаасцю не страцілі пачуцця еднасці з народамі, якія моцны сваімі традыцыямі, звычаямі. Не так даўно да такіх народных свят афіцыйныя ўлады ставіліся негатыўна, нават забаранялі іх. І святы гэтыя ў многім страцілі свае рысы, непаўторнасць, нават забыліся. Аднак час мяняецца. Дык і ў Калядах няма нічога, што было б звязана з ідэалогіяй, шкоднай у маральным і эстэтычным аспектах. Дык чаму ж нам, беларусам, і не заспяваць на Каляды добрую песню, што імітуе непарыўную сувязь чалавека з наваколлем, сонцам, жыццём прыроды. Мы маем права на веру ў надыход цяпла, хутэйшага абуджэння з зімовага сну зямелькі-карміцелькі. Наўна? Ну і няхай. Але ж верай у шчаслівую будучыню жыве чалавек.

Ад бацькоў я запамніў гэтую калядную песню. Можна, прыйдзеца яна каму даспадобы і загучыць у час Каляд:

На новае лета
Хай родзіць жыта.
Шчодры Вечар,
Багаты Вечар!
Жыта, пшаніца,
Уся пшаніца.
Шчодры Вечар,
Багаты Вечар!
Дай табе слаўны,
Пане-гаспадару,
Шчодры Вечар,
Багаты Вечар!
Залезь на бяляску,
Дастань каўбаску.
Шчодры Вечар,
Багаты Вечар!

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

НАС ВІНШУЮЦЬ І ЗЫЧАЦЬ...

Вясёлых Калядаў і шчаслівага Новага года! Зычымы поспехаў у працы ўсёму калектыву рэдакцыі «Голас Радзімы». Пашырайце беларускае слова не толькі ў дыяспары, але і ў Беларусі.

БУДКЕВІЧЫ.

Англія.

ДАРАЖЭНЬКІЯ МАЕ!

Хачу вас усіх павіншаваць з Ражаствам Хрыстовым, а там і Новы год на парозе — 1998. Віншую шчыра! Хай прынясе ён вам добры настрой, моцнае здароўе, лепшае жыццё. Будзьце аптымістамі.

Вялікі вам дзякуй за «Голас Радзімы», які чытаю ўжо многа гадоў і заўсёды чакваю з нецярпліваасцю вестак з роднай Беларусі.

Леанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

Віншую са святамі — Калядамі і Новым, 1998 годам!

Зычымы рэдактару і ўсім супрацоўнікам газеты «Голас Радзімы» здароўя, вытрываласці і поспехаў у выданні газеты. Мы чытаем яе ад А да Z і сумеем, калі

своечасова не атрымліваем.

Тамара і Міхась БЕЛЯМУКІ.
ЗША.

Вясёлых Калядных свят і шчаслівага, лепшага новага года жадаю ўсёй рэдакцыі «Голас Радзімы».

Алесь ГАТКОВІЧ.

Англія.

Паважаныя супрацоўнікі таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Ад імя Тэрытарыяльнай рады Беларускага дэмакратычнага аб'яднання ў Ольштыне дасылалю вам сардэчныя віншаванні з Новым, 1998 годам. Усіх супрацоўнікаў шчыра віншую са святам Нараджэння Хрыстова. Жадаем добрага вам здароўя і вялікага плёну ў працы! А таксама спакою і стабільнасці ўсёй краіне, каб пераадолела яна ўсе цяжкасці і супярэчнасці.

Удзячны за газету, якую атрымліваем штотыдзень.

Са шчырай павагай
Андрэй ГАЎРЫЛЮК,
старшыня Тэрытарыяльнай рады БДА.
Польшча.

ДОМ НАЗВАЛІ ПОЛЬСКИМ

У лідскай філіі Саюза палякаў Беларусі — наваселле. З аднаго цеснага пакойчыка жыллёва-камунальнай службы на вуліцы Таўляя яна пераехала ў новы будынак, спецыяльна для яе ўзведзены ў цэнтры горада, каля стадыёна.

Польскі дом, як яго паспелі назваць падчас, вялікі, прывабны. Нават у пахмурнае надвор'е ён у параўнанні з суседнімі дамамі выглядае святочна. Арыгінальная архітэктура, удалая афарбоўка надаюць яму гэтую святочнасць.

І ўсарадзіне ён цудоўны. Прасторныя холы, шматлікія пакоі на двух паверхах аздоблены прыгожа. Мы сваім домам вельмі задаволеныя, — з радасцю гавораць яго работнікі. — Праўда, ён доўга будаваўся, але затое цяпер умовы тут... Пра такія можна было толькі марыць.

Актавая зала на 200 месцаў, прасторная, светлая. Пакой для вывучэння польскай мовы, пакой для работы розных гурткоў.

— А паглядзіце, якая ў нас бібліятэка! — з гонарам паказвала вялікую залу, устаўленую стэлажамі, бібліятэкарка Алена Якубоўская. Яна энтузіяст сваёй справы. Нарадзілася ў Лідзе, тут скончыла сярэднюю школу, затым у Польшчы — Люблінскі ўніверсітэт. Вярнулася на радзіму.

У бібліятэцы больш як дзесць тысяч кніг на польскай мове. Тут і мастацкая, і дзяцей, і навуковая, і іншая літаратура. Наведальнікіў хапае. Вось і цяпер завітала сюды Марыя Буткевіч з дачкой Аняй. Яна таксама лідчанка, тут скончыла сярэднюю школу. Выйшла замуж, жыве ў Польшчы, вучыцца ў Варшаўскім універсітэце. Пры выпадку заглядае да сваіх былых таварышаў па службе: у Лідзе яна працавала з харцэрамі.

У Польскім доме разгортваецца рабо-

та. У яго перайшлі ранейшыя падраздзяленні філіі, якія месціліся хто дзе, створаны і ствараюцца новыя. Дзейнічаюць клубы жанчын, настаўнікаў — выкладчыкаў польскай мовы, маладзёжны. Яны наладжваюць дыскатэкі, вечарыны, абмяркоўваюць свае праблемы. У суботне-нядзельнай школе больш за сто чалавек, яны розных нацыянальнасцяў.

Шматлікая і мастацкая самадзейнасць. Шэсць ансамбляў ужо набылі вядомасць, асабліва «Прыцелі». Яны выступалі ў Беластоку (Польшча), Гродне, Іўі, Ворнаве, у сваім горадзе, падзілі фестывалі, конкурсы. Толькі што створаны драматычны тэатр.

У падраздзяленнях цікава дарослым і дзецям. У клубе сібіракоў (тых, хто быў сасланы ў Сібір) 54 чалавекі. У юнацкай дружыне харцэраў 32 хлопчыкі і дзяўчынкі. Есць секцыя аэробікі.

Усё гэта трымаецца на энтузіязме, на ініцыятыве. Ніхто нават зарплату не атрымлівае.

Пабудавала Польскі дом польская фірма з Кракава. Грошы выдзелены з бюджэту Польшчы. Паколькі дом будаваўся некалькі год, узніклі цяжкасці. Па пракце, грошай павінна было хапіць і на ўзвядзенне будынка, і на поўнае абсталяванне ўсіх памяшканняў у ім. Але за гэты час, у выніку інфляцыі, разлічанай сумы яўна не хапае. Давялося паставіць у бібліятэцы старыя стэлажы. Няма сродкаў на набыццё крэслаў для актавай залы. Работнікі Польскага дома разлічваюць на дапамогу спонсараў.

Мікалай ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: Дом Саюза палякаў Беларусі ў Лідзе.

Фота Віктара СТАВЕРА.

З ЛІТВЫ

ВЕЧАРЫНА, ПРЫСВЕЧАНАЯ М. КУЛІКОВІЧУ

У таварыстве беларускай культуры Вільні адбылася імпрэза, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Міколы Куліковіча і гадавіне Слуцкага паўстання. Пра падзеі 1920 года распавёў сябра ТБК А. Старавойтаў, дапоўніў Хведар Нюнька. Потым слова браў Леанід Мурашка, які нарадзіўся ў вёсцы Сіняўка, дзе было разбіта паўстанне, праз некалькі гадоў пасля падаўлення. Але ён жыў сярод тых, хто прымаў удзел у паўстанні, слухаў іх расповяды. У Вільні вучыўся разам з іх дзецьмі. Падчас наведвання Беларускага музея ў Вільні (1938—1939 гады) Л. Мурашка бачыў сцяг (распавядаў, што пад гэтым сцягам паўсталі слугі ваяры за незалежнасць Беларусі), потым, пасля ліквідацыі музея, ён знаходзіўся ў Зоі Каўшанкі — былой вучанцы беларускай гімназіі. Зачыталі віншаванне да беларусаў Літвы ад Раісы Жук-Грышкевіч з Канады, там традыцыйна адзначаюць угодкі паўстання, у нас — толькі ў апошнія некалькі гадоў.

Пра беларускага кампазітара, спева-

ка, фалькларыста Міколу Куліковіча-Шчаглова, імя якога доўгія гады было ў забыцці, паведаміў заслужаны артыст Літвы Леанід Мурашка, прачытаў нізку вершаў М. Куліковіча, апублікаваных А. Мальдзісам. Напрыканцы вечарыны прагучалі песні «Ты прыдзі», «Поле, ты, поле» (словы Я. Купалы), «Я ад вас далёка» (словы Я. Купалы), «Васілёчкі» (словы М. Кавыля), «Дзед і баба» ў апрацоўцы М. Куліковіча (са зборніка «Беларускія песні», выдадзенага ў Кліўлендзе) у выкананні Л. Мурашкі, А. Старавойтава, В. Кавальчук і В. Івановай.

Вечарына атрымалася змястоўнай і цікавай. Многія ўпершыню пачулі пра вядомага за мяжой і доўгія гады забароненага на Радзіме Міколу Куліковіча. Ды і пра Слуцкае паўстанне не так многа вядома. Слухачкі, якія паўсталі 27 лістапада 1920 года, увайшлі ў гісторыю як змагары за нашу дзяржаўнасць, за вольную Беларусь.

Леакадзія МІЛАШ.

г. Вільня.

«СЯБРЫНЕ» — 10 ГАДОЎ

ПЕСНІ ПРОСІЦЬ ДУША

Штодзённымі клопатамі
поўна людское жыццё.
Але, калі звярнуцца
душа чалавека,
толькі песня здолее
спатоліць яе.
Шануйце ж песні свае!

Максім БАГДАНОВІЧ.

Вечарыну адкрыла вядучая клуб «Сябрына» Валянціна Іванова. Хору «Сябрына» споўнілася 10 гадоў. А пачынаў ён сваю дзейнасць у 1987 годзе. На пачатку XX стагоддзя ў Вільні існавалі беларуская гімназія, школы, музей, выходзілі беларускія газеты, гучала і беларуская песня, падзіліся вечарыны. Пасля прыходу бальшавікоў усё было зачынена, забаронена і песня. Адрадзілася яна толькі ў 60-я гады, калі вярнуліся з-за сталінскіх кратаў браты Лявон і Юры Луцкевічы. Тады неафіцыйна збіраліся ў мяснотай хатцы Зосыкі Верас у Панарах, ізноў у цесным коле сяброў загучала беларуская песня.

А ў канцы 80-х гадоў, калі ў краіне пачалася перабудова, літоўскія ўлады дазволілі збірацца ў памяшканні Палаца прафсаюзаў. Тады пачаў стварацца хор. Ініцыятарамі былі Лявон Луцкевіч, Лявон Кароль, Мікола Рулінскі (былы вучні Віленскай беларускай гімназіі), кіраваў хорам Юра Зямніцкі (выпускнік Літоўскай кансерваторыі, спяваў нейкі час у тэатры оперы і балета Літвы і трыццаць гадоў быў салістам Літоўскай філармоніі), канцэртмайстар хору ягонага дачка — Таццяна Скорая (выкладчык Літоўскай кансерваторыі). У хор прыходзілі тыя, хто любіць спяваць, хто любіць народную песню, хто цікавіцца культурай народа, бо песня — гэта душа народа, яна невычарпальная. Кампазітары ўсіх часоў знаходзілі ў ёй асалоду, думку, яна натхняе, перадае пачуцці і жаданні. У народнай песні знайшлі сваё адлюстраванне свабодалюбы характар беларусаў, іх працоўная дзейнасць, узаемаадносінны, апазтызавана навакольная прырода.

Пачалі спяваць песні 1918 года, як Беларусь паўстала. Потым рэпертуар папаўняўся новымі песнямі. У 1989 годзе хор пачаў высту-

варошчаннем кактусаў, стварае максімальна натуральныя ўмовы для кветак. А кактусы цвітуць круглы год. Іх у Ю. Зямніцкага некалькі тысяч. Ён ніколі не губляе пачуцця гумару, аптымізму. А грэюць Юры Зямніцкага пражытыя гады, і амаль шэсцьдзесят з іх — разам з песняй і музыкай.

У хор прыйшла новая кіраўніца — легендарная Валянціна Кавальчук, вясёлая, жыццярэдасная, таленавітая. Яна ўсіх пакарыла дабрывёй. Калі сустракаеш неардынарнага чалавека, хочацца пра яго расказаць.

Нарадзілася Валянціна ў вёсцы Даніловічы Дзятлаўскага раёна. Колькі сябе помніць, столькі і спявае. Яе бабуля і мама добра спяваюць і ведаюць шмат беларускіх песень. У Валянціны яшчэ адно захапленне: яна любіць жывёл, асабліва коней. З дзяцінства марыла быць спявачкай альбо каняводам. У першым класе заняла першае месца ў конкурсе юных спявакоў, паехала ў Слонім. Песня перамагла, Валянціна вучылася ў сярэдняй школе, адначасова ў музычнай у Наваельні і многа-многа спявала. Потым паступіла ў Мінскі інстытут культуры на харавое дырыжыраванне. Сапраўды гавораць: адзін працэнт таленту і 99 працэнтаў працы, тады атрымаецца добры вынік. У інстытуце ёй пашанцавала, яна трапіла ў рукі добрым выкладчыкам.

У 1986 годзе скончыла інстытут, ва ўсіх было жаданне застацца ў Мінску. А Валянціна разам з сяброўкай Таццянай Паўлоўскай

туары хору каляндарна-абрадавая, сямейна-абрадавая, любоўныя, бытавыя, бяседныя, жартоўныя і сучасныя песні. У планах хору песні на словы сучаснага беларускага паэта Леаніда Дранько-Майсюка.

У памяшканні дэпартаменту нацыянальных меншасцяў Літвы адбылася творчая сустрэча з удзельнікамі хору. У зале была арганізавана выстава малюнкаў вучаніц Беларускай школы Карыны Мірашнічэнка і Маргарыты Стральчэні. З цікавасцю слухалі прысутныя «леталі» хору, якую распавёў саліст, ініцыятар і першы ўдзельнік — Лявон Кароль. Па яго прапанове прысутныя хвілінай маўчання ўшанавалі памяць тых удзельнікаў хору, якія пайшлі з гэтага жыцця. Памыляюцца тыя, хто лічыць, што людзям старэйшага ўзросту патрэбны толькі кавалак хлеба ды медыцынскае дапамога. Як паветра, ім неабходныя зносіны, без чаго не можа быць паўнацэннае чалавечэе існаванне. З многімі з харыстаў мне даводзілася размаўляць, і ўсе яны гаварылі прыкладна так: без песні жыццё было б шэрым і бессэнсоўным. Вось імёны гэтых людзей: салістка і ўдзельнік з першага дня існавання хору — Наталля Яруліна, саліст — Лявон Кароль, Неаніла Конавава, Кацярына Ілюшына, Серафіма Пугачова, Ніна Шумская, Эльвіра Палуцкене, Таіса Суруда, Міраслава Піваварчук, Ларыса Далданова, Сафія Рыбакова, Вераніка Мясчэрына, Ніна Меньжынская, Андрус Старавойтаў і самая галоўная — «наша Валянціна», так яе з любоўю называюць, — кіраўніца Валянціна Кавальчук.

Мара ў калектыву з'ездзіць на Бацькаўшчыну, каб на гістарычнай Радзіме ўбачылі і пачулі, як у Вільні ўмеюць спяваць і шануюць роднае слова, пасябраваць, каб з Беларусі часцей прыездзілі ў Літву, наладзіць сувязі.

А пакуль хор «Сябрына» адзначаў 10 гадоў існавання. Іх павіншаваў прэзідэнт беларускіх згуртаванняў у Літве Л. Мурашка, кіраўнік ТБШ Л. Слесарава, кіраўнік «Сябрыны» Р. Вайніцкі, І. Лаўрынавічус — рэжысёр і рэдактар беларускай перадачы на хвалях літоўскага радыё. Словы ўдзячнасці былі сказаны ў адрас былога кіраўніка клуба «Сябрына» Валянціна Стэха. Ён шмат зрабіў, каб хор меў сваё памяшканне, нацыянальныя касцюмы, музычныя інструменты.

Доўга зацягнулася вечарына, ніхто не спяшаўся разыходзіцца, усім было добра, утульна, спявалі, танцавалі, жартавалі. У канцы на школьным аўтобусе, які прадаставіла дырэктар беларускай школы спадарыня Галіна Сівалава, усіх развезлі па дамах.

Для прысутных вечарына стала сапраўдным святам.

Леакадзія МІЛАШ.

НА ЗДЫМКАХ: першы кіраўнік хору «Сябрына» Ю. ЗЯМНІЦКІ і яго дачка Таццяна СКОРАЯ. 1996 г.; выступалі хор «Сябрына» на свяце песні ў Вісагінасе. Кіруе Валянціна КАВАЛЬЧУК.

З КРЫНІЦ БЕЛАРУСКА-ПОЛЬСКАГА ПАМЕЖЖА

Нядаўна выдавецтва «Borussia» ў Ольштыне выпусціла том прозы Тамары Болдак-Яноўскай, які называецца «Opowiadania piewne».

Нагадаю, што Т. Болдак-Яноўская вядомая ў нас паэтка, эсэістка, мастачка і скульптар беларускага паходжання. Уся яе багатая творчасць мае глыбокія карані ў культуры так званых памежжа, і, магчыма, гэтым тлумачыцца тая вялікая цікавасць, якую праяўляюць да яе і звыклія чытачы, і навукоўцы Інстытута ўсходняга славянства ў Ольштыне, якія займаюцца менавіта гэтай праблематыкай.

Аўтар нарадзілася на Беластоцчыне, там прайшлі яе дзяцінства і ранняя маладосць, потым вывучала рускую філалогію, будучы студэнткай Варшаўскага ўніверсітэта. Жыццёвыя сцэжкі прывяла яе ў Ольштын, але дзе б яна ні жыла, заўсёды памятка пра свае карані, пра свае беларускія вытокі. Гэта і знайшло адлюстраванне ў яе паэтычнай творчасці, у прозе, у яе карцінах і скульптуры. «Найўныя апавяданні» — найлепшае таму пацвярджэнне. Назва кнігі можа завесці ў зман чытача сваёй двухсэнсоўнасцю, але перад намі не найўныя літаратурныя спробы, а самая сапраўдная літаратура, якая заслугуе таго, каб ёю ўсур'ёз зацікавіцца.

СХІЛІЦА НАД
ЧАЛАВЕКАМ,
або
ЯШЧЭ РАЗ ПРА
ТВОРЧАСЦЬ ТАМАРЫ
БОЛДАК-ЯНОЎСКАЙ

Вельмі трапна акрэсліў сутнасць яе творчасці вядомы паэт і выдавец Казімеж Браканецкі: «Бадай што ўсе апавяданні, паэзія, эсэ Тамары Болдак-Яноўскай бяруць свой пачатак з крыніц памежжа. Я разумю пад гэтым не толькі беларуска-польска-татарскае паходжанне аўтара, не толькі «крэсвае» месца, не тэматыку яе творчасці, а перадусім запрапанаваную ёю вівесекцыю, ускрыццё сучаснага свету канца XX стагоддзя, які характарызуецца драматычнымі гранічнымі сітуацыямі (сэнс жыцця, сэнс тоеснасці, сэнс свабоды, адзінка — калектыв, жанчына — мужчына...)».

Менавіта гэты сучасны свет, а перадусім чалавек, які рухаецца ў яго лабірынтах, чалавек са сваёй дзіўнай часам тоеснасцю, са сваімі нібы незвычайнымі вартасцямі, на першы погляд дзівачлівымі жэстамі і фразамі складаюць надзвычайнае сілы прыцягальнасці апавяданняў. Прызнаюся, што мяне найбольш захапляюць менавіта героі прозы Тамары Болдак-Яноўскай — польскія беларусы, часам найўныя, часам забавныя, але заўсёды разважыныя, з вялікім жыццёвым вопытам, так цяжка ўспрымаюць яны ўсё, што завецца жыццём. Да таго ж яны, простыя вясковыя рацыяналісты, здольныя нечакана, у пэўны момант свайго нялёгкага жыцця, выявіць нязвычайную пазытыўнасць характару.

Т. Болдак-Яноўская іх не прыдумала, а даведлася ўсё пра сваіх герояў, дзякуючы назіранню, таму што павову свайго жыцця пражыла ў беларускай вёсцы на Беластоцчыне. Але гэтага было б мала, каб не валодала аўтар здольнасцю мастацкага абагульнення. Вось Ліда Ценьчык — прасценыя, з пункту гледжання інтэлектуальнага, але з такой чуплівай душой, — вырашыла раптам спасцігнуць сутнасць твораў Леніна, бо, як сама прызнаецца, «можа і меў якую рацыю». Папросту яна не хоча бескрытычна, на веру ўспрымаць акалячучы яе свет: яна імкнецца штосьці ў ім зразумець. А Натка — русіцыстка, якая амаль усё жыццё прывыкла навучаючы рускай мовы ў нейкай там школе, нечакана ў выніку незразумелых вышэйшых рашэнняў аказалася на мяжы трагедыі. Змяніліся рэаліі жыцця, і яна апынулася за яго бортам. Заўдавалі стары Пац на чацвёртым годзе пасля смерці жонкі ажаніўся. Адчуў, што такое каханне, хаця сябры і строіць кепікі, гледзячы на яго паводзіны: «Ходзіць бы той маладзён, тут саскубне травінку, там сарве каласок. Шырока ходзіць. Шчаслівым стаў пад старасць».

Т. Болдак-Яноўская жыве жыццём сваіх герояў, ведае іх рэакцыю да тонкіх нюансаў і з небывальным стаўленнем да кодэкса іх годнасці перадае ўсё чытачу. У гэтым і заключаецца высокае майстэрства яе апавяданняў, хутчэй — мініяцюр, прасякнутых не толькі дасканалым веданнем эпохі польскіх беларусаў. Нават самым простым учынкам сваіх герояў аўтар надае пазытыўны вымярэнні. Але ўсё гэта грунтуецца на рэальнай рэчаіснасці. Яе героі жывуць тут і цяпер, змагаюцца з рознымі штодзённымі супярэчнасцямі, але заўсёды імкнуцца зразумець акалячучы іх свет. Яны талерантна ставяцца да розных людскіх дзівосаў, аднак не зразумоўць фальшывасці, маны, неталерантнасці. Яны проста добрасумленныя людзі і таго ж вымагаюць ад усіх. І напэўна ў гэтым заключаецца глыбокі гуманізм невялічкіх апавяданняў Т. Болдак-Яноўскай. Ствараючы менавіта такі свет, аўтар не староніцца грубаватай лексікі, часам шакаруючых вобразаў, але гэта не бянтэжыць чытача. Наадварот, набліжае яго да сістэмы мыслення беларускіх герояў яе цудоўных апавяданняў.

Хацеў бы прапанаваць усім беларусам — і тым, хто жыве ў Беларусі, і па-за яе межамі: зацікаўцеся апавяданнямі Тамары Болдак-Яноўскай, таленавітага аўтара, які дасканала і глыбока ведае беларускую душу.

Валенты ПІЛАТ.

Ольштын, Польшча.

паць з канцэртамі: спачатку ў Палацы прафсаюзаў, потым у Грычышках, на вулачках старога горада падчас святкавання Дзён славянскай пісьменнасці. У тым жа годзе хор выступіў у Беларусі, у вёсцы Варняны, на свяце «Пра ўсё сказаць прыйшла пара». Мінута амаль 10 гадоў, але гэтак свята засталася ў памяці. Тады яшчэ не было мяжы, прыехалі беларусы з Літвы, госці з Мінска — Адам Мальдзіс і Сяргей Панізьнік, была наладжана выстава беларускіх кніг, вырабаў народных умельцаў, чыталі вершы, спявалі песні.

Хор «Сябрына» выступаў на розных гарадскіх мерапрыемствах у Вільні і іншых гарадах Літвы. Да 1995 года кіраваў хорам Юра Зямніцкі, далей працягвае працу не змог па стану здароўя. У Юры Іосіфавіча рознабаковыя захапленні. Многа гадоў займаецца

(Шлейка па мужу) выбралі вёску. Валянціна — Даніловічы, а Таццяна — Мілавіды Баранавіцкага раёна, дзе і зараз працуе. Валянціна нядоўга працавала ў вёсцы, выйшла замуж і прыехала ў Вільню.

Цяпер Валянціна Кавальчук выкладае музыку ў беларускай школе імя Ф. Скарыны (у гэтай школе вучыцца і яе дзяўчынка Таццяна і Наталля) і кіруе хорам клуба «Сябрына». Яшчэ толькі год, як яна працуе з калектывам. За кароткі час змагла падняць хор на больш высокі ўзровень, расшырыўся рэпертуар. Валянціна не прыходзіць на рэпетыцыі, а ўлітае, акрылена, з воклічам: «Я знайшла новую песню!» І праспявае так, што не палюбіць яе нельга, а потым яна становіцца шлягерам. Так сталася з песнямі на словы Уладзіміра Някляева «Сёння ў нашай хаце свята», «Каліна-ягада». У рэпер-

ПРЫМЕРКАВАНА ДА ДНЯ
НАРАДЖЭННЯ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

ІДУЧЫ ЎСЛЕД ЗА ГЕНІЕМ

Па ініцыятыве літаратурнага музея Максіма Багдановіча ў сталічным Доме літаратара адбылася вечарына "Мне доўгае расстанне з Вамі...", прымеркаваная да дня нараджэння паэта. Апошнім часам такія сустрэчы з Багдановічам, з ягонай чыстай паэзіяй сталі ўжо традыцыйнымі. І кожны раз яны збіраюць сотні людзей, пераважна маладых, якіх нязменна вабіць святое паэтычнае радка генія. У гэты снежанскі вечар гаспадаром у зале быў верш. Маладыя выканаўцы — Алесь Шундрык і Вячаслаў Статкевіч — паказалі літаратурна-музычную кампазіцыю (пастаноўка Галіны Дзягілевай), "сатканую" з вершаў паэта. У аснову гэтай кампазіцыі пакладзены Багдановічаў "Апокрыф", у які ўдзела ўплечены разнаколерныя вянкі з вершаў і песень. У гэтых творках — характэрна і таямніцы роднай прыроды, любоў да Беларусі і яе народа, нясцерпны боль за ягоныя пакуты, вера ў лепшае жыццё сваёй Бацькаўшчыны. І разам з тым — краса і незвычайная музыкальнасць паэтычнага радка. Не выпадкова да паэзіі Багдановіча звяртаюцца як вядомыя кампазітары, так і музыкі-аматары. У гэтым лёгка было пераканацца на вечарыне, падчас якой прагучала ажно семнаццаць песень. Думаецца, што чытачу цікава будзе даведацца імяны тых твораў, якія спрычыніліся да паэзіі Максіма Багдановіча. Гэта Уладзімір Мулявін, Ігар Палівода, Ігар Лучанок, Сымон Рак-Міхайлоўскі, Мікола Куліковіч-Шчаглоў, Рыгор Самохін, Іван Раманчук, Сяргей Бакавец і Эдуард Акулін.

Было на вечарыне і важнае пісьменніцкае слова. Пра паэта прамаўляў паэт Алесь Разаў. Ён засяродзіў увагу на тэме ахвярнасці ў творчасці Багдановіча. Прыгадаўшы шырока вядомае старажытнае выслоўе "мастацтва патрабуе ахвяр", Разаў зазначае, што гэта не проста прыгожыя словы. Творчасць немагчыма без ахвяравання, без аддачы. Гэтай навуцы — аддаваць — вучыў людзей Сын чалавечы Ісус Хрыстос. І Багдановіч належаў якраз да тых, хто ўмеў аддаваць. Ён аддаваў усё сабе народу, творчасці. Звяртаючыся да маці-краіны, ён кажа: "Ты прабач. Ты прымі свайго сына. За цябе яму ўмерці дазволь!..."

Багдановіч дбае пра спрадавецны лад. Бо калі няма ладу — тады пачынаецца патоп. Ён пачынаецца з-за таго, што перапоўнілася чаша Богага цяжарна "на людскія грахі ды бяспыннасці". Карціну патопу паэт малюе ў вершы "Страцілі лебедзь". Сумна заканчваецца гэты верш. Горды і моцны птах ахвяруе сваім жыццём.

**Ад усіх цяпер патомкі ёсць,
Ды няма адных —
Страцімавых.**

Але! Аналізуючы гэты верш, Алесь Разаў даводзіць, што ахвяраванне заўсёды мае плён. Такі

закон духоўнага ахвяравання. Ёсць у цяперашнім нашым усеагульным беларускім патопе нашчадкі Страцімавы, і таму што яны ёсць — жыве Беларусь!

Жаданай на вечарыне была пэтка Данута Бічэль, дырэктар музея Максіма Багдановіча ў Гародні. Сваё выступленне яна пачала вершам:

**Я жыву ў Тваім доме,
Максіме,
Гэта лёс мой, мяне не прасілі.
На Твой голас іду Тваім
следам.
Так, іду за вялікім Паэтам.**

Гэтым вершам пачынаецца кніжка паэзіі "Ты не самотны...", якую Данута Янаўна напісала з Алесем Чобатам, жывучы ў Максімавым доме. У параўнанні са сталічным музей, дзе шчыруе пэтка, больш просты. Але яго супрацоўнікі ствараюць там казку. Неяк унук Дануты прывёз ёй з Ялты, дзе адпачываў, кіпарысавыя шышкі. Зярынткі, пасаджаныя ў зямлю, далі ўсходы і зараз растуць на сталым Марыі Апанасавы, маці Багдановіча. "Ты не самотны. Ты з намі, Пазце наш мілы, Бог. Цябе любіць. Растуць у гаршчочку малым тры кіпарысы з зярынткаў крымскай магілы ўваскрашоныя Лева, Вадзім і Максім". Цёпла прымала зала кожны верш, прычытаў Данутай Бічэль, на яе шчырасць адгукалася бурнымі воплескамі.

Вершы Максіма Багдановіча на вечарыне гучалі не толькі па-беларуску. Выкладчык Мінскага лінгвістычнага ўніверсітэта Васіль Ермаловіч прычытаў некалькі перакладаў на нямецкую мову. А ў выступленні першага сакратара Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Івана Бунзкі вершы Багдановіча гучалі па-ўкраінску. Іван Бунзкі перадаў дарунак музею Багдановіча ад Саюза пісьменнікаў Украіны — тры кніжкі, адна з якіх — зборнік вершаў Максіма Багдановіча "Вянок" у перакладзе на ўкраінскую мову.

Сустрэча з паэтам чыстае красы закончылася на музычнай ночце. Вядучы вечарыны — паэт, гаспадар Беларускай хаткі (філіял музея Багдановіча ў Мінску) Эдуард Акулін праспяваў тры песні. Адну — на словы Багдановіча, дзве іншыя — на свае вершы "Пагоня" і "Жыве Беларусь".

Ірына ЛЯКСЕВА.

«НІЗКІ ПАКЛОН ТВАІМ ПЕСНЯМ...»

(Працяг.
Пачатак на 1-й стар.)

павечай спакроўленасці, духоўнай лучнасці. Анітрохі не мялела, заставалася іканаграфічным пачуццём іх цёплага сяброўскага ладзтва і прыхільнасці, з гадамі нязменна мацнейшым становіўся нацыясофскі характар лістоўных кантактаў і ўзаемадчынненніў, якія, як вядома, запачаткаваны былі яшчэ ў перыяд замглена-далёкага даваення, калі будучы народны паэт, паўрэат Ленінскай прэміі толькі адольваў асновы мастакоўска-паэзіятворчага словатворства, спасцігаў нутраныя глыбіні версіфікацыйнай спрактыкаванасці і вывучкі. Так, упадаючы душою ў клопат часу, паэт і спявак знаходзілі магчымасці пісаць адзін аднаму, карэспандваць аб сваім жыцці-быцці і працы, шматлікіх планах і шчыра-мліва-балючых трывогах, урэшце, надзеях. Абодвух ахутвала-сагравала і, як ні дзіўна, вяла наперад мройліва-трапяткая нітка ўспамінаў і згадак.

Варта акцэнтаваць тую акалічнасць, што хоць М. Танк і лічыўся дужым знаўцам парадку і характару выгунтоўвання многіх палітычных рашэнняў і арганізацыйных вывадаў (дарэчы, лес ахаваў нам яго самога шмат у чым выпадкова), у супрацьвагу многім сваім творчым пабрацімам, ён, бадай, ніколі не паддаваўся таннай кан'юнктуры, не парываў сувязей з асобамі, так бы мовіць, на пэўным этапе грамадска-сацыяльнага жыцця непапулярнымі, у нечым нават крамольнымі ці што. Якраз гэтак было з Л. Геніюш, П. Мядзёлкай, П. Бітэлем...

Пількаўшчына. 2. VIII. 39.
Паважаны і дарагі Мээстро!

Вельмі хацеў Вас яшчэ раз хоць адведаць, выязджаючы з Варшавы. Але столькі трыба было злажыць візты, што, прахадзіўшы пару дзён і ня бачыўшы ўсю гэтану канца, уцёк з шумнай як для мяне сталіцы. І Вы, здаецца, меліся хутка выехаць на праванцыю.

Варшава пакінула шмат уражання. На вечары можна было прачытаць на тварах слухачоў небеларусаў: "Чулі, што вас душаць, але няўжо-ж вы яшчэ жывеце і вершы пішаце?" Гаворачы, чуецца ў большасці з іх нейкае ідэолагічнае бязрыб'е. І яны, здаецца, самі здаюць сабе з гэтага справу. Шліфуюць дэталь — матэр'ял з надзеямі на лепшае (і), калі іх паклічаць на большыя будоўлі гэтых прэцызійных майстроў слова. Ня ведаю добра, як у Украінцаў. Іх Алімп, здаецца, вельмі зфашызаваны. Сумна робіцца за нашы нялічныя сілы, толькі бадрэш, бачучы тое, што зрабілі і на ніве песні і на ніве літаратуры.

Едучы, узяўся перакладаць... (неразб.). Здаецца, рэч простая, але цяжка паддаецца. Думаў сьвіння кончу і прышліў Вам. Але не задаволены з перакладу. Буду рабіць нанова, бо трудны і падабаецца.

Глухі куток мая Пількаўшчына! Калісь адзін вазак, падвозчыў мяне, казаў: "Як вы тут сядзіце! Тут толькі можна выць паваўчынаму". А мне гэтыя балоты, гэта дзіч падабаецца, хоць ужо чую жутка падпаўзае цішыня гэтых балот, імгла бліжэй з кожным днём, зацігваюцца плеснямі зялёныя рачаліны і сінім маладым халадом пачынае дыхаць лета.

Цяпер палываю работы. Німа часу пісаць. Працую. Ня ведаю, як удала вырвацца ў Вільню ці куды небудзь, каб толькі знайшоў дзе працу. Бо тут з музамі не ўжывешся. Тут яшчэ толькі ўчора паўміралі пад грэбнімі і мастамі чэрці ды лясуны і памяць аб іх першым сном яшчэ не ўдрамнула.

Добра было б, каб Вы калі маглі адведаць нашу старану. Гэта тут пляюць Вашу "Ой-лю-лю-лю..." і пералі-

ён ведаў, што, спазнаўшы напоўніцу смак і прысмак чужаземшчыны, мужна адольваючы нудоту адчужанасці і адзіноты, падазронасць і недавер, М. Забэйда-Суміцкі не інакш як мілаваў кожную драбніцу са спавешчаных яму культурных варунаў Радзімы, працы музычных, спявацкіх калектываў. Паэт намагаўся, калі не суняць, то хоць бы ў нейкай меры прыцішыць душэўны боль і верад спевака, развеець тугу і засумленасць па родным краі і яго людзях, цешыў яго спадзеўкамі на хуткі адвездзіны Беларусі, пасабляў-абнадзейваў, як гэта ён умеў, далікатнымі парадкамі і рэкамэндацыямі. Усведамляючы, што Бацькаўшчына моцна завінавацілася перад мээстра, ён не лічыў за ўдругарадзь лішні раз распавесці ў сваім лісце пра тое, што яго канцэртна-спявацкая творчасць уяўляе вялікую духоўна-маральную самакаштоўнасць і эстэтычнае значэнне, яна добра ведама на Радзіме, так ці інакш слугуе інтарэсам беларусаў, усёй этнасацыяльнай супольнасці.

Максім Танк наўрад ці быў мацавейшы здароўем, хваробы неаднакроць злосна падкошвалі яго самога — напрыклад, тузала хранічная арытмія сэрца, звальваў цяжкі грып. Але дбаць пра сябе ў яго не дужа атрымлівалася; аджукліва-парывіста рэагаваў ён на нездароўчасць і недамогі М. Забэйды, шукаў і дасылаў яму ратаўнічыя лекі, гаючыя зелькі і інш. Калі ж вымалася магчымасць на колькі дзён выбавіцца ў якую еўрапейскую краіну, тым больш Чэхаславацкіну, абавязковым парадкам апланоўваў зазірнуць у Злату Прагу, наведваць знакамітыя Вінаграды і Польшкую вуліцу, дзе месцілася жылло і майстроўня сьвіннага беларускага спевака і педагога.

У сваю чаргу, як паказваюць лісты, даверам і шчырасцю, клопатнай чуласцю і дабрыйнёй намагаўся дзячыць сваіму даўняму сябру і аднадумцу Міхасю Забэйда-Суміцкі, жыццё якога пры ўсёй сваёй знешняй паспяховасці і камфорце было досыць няпростым, спарадычна ацямянялася большымі ці меншымі няўладзіцамі і турботамі. Пасля вядомага наведання Беларусі ўлетку 1963 года болей спеваку яе так і не лёсіла было ўвядавочыць, хоць, здавалася б, уся яго культурная дзейнасць з'яўлялася падкрэслена асацыяльнай і ўжо тым больш апалітычнай. А між тым, душа нястрымна лекатала, поўнілася ахвярнай утрапэнасцю ў памкненні крыльця на Радзіму, дзе, ён ведаў, жылі шматлікія і сапраўдныя прыхільнікі і цаніцелі яго ўталяванага дару. Не выпадкова на яго выкананні беларускіх народных песень заўсёднай павалокі лясала настраёваць медытатывнай засумленасці і тугі, уміпажаленасці і скрухі.

Развядзенны разгоністымі балышакамі жыцця і часу, пераадольваючы непамыслоты і пяклучыцы кожны на сваёй дзялянцы культурнай нівы, Міхася Забэйда-Суміцкі і Максім Танк нерушавасць сваіх самаадносін здолелі пранесці цягам доўгага паўвечча.

Прапаную ўвазе чытачоў лісты Максіма Танка да Міхася Забэйды-Суміцкага, колькі часу таму выяўленыя мною ў сховішчах Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

**Мікола МІКУЛІЧ,
загачык кафедры
беларускай літаратуры
Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта
імя Я. Купалы.**

ваюцца яшчэ не замучаныя крыніцы жніўных песняў. І сьвіння я іх чуў. Толькі дождж перашкодзіў. Шуміць па каноплях, па травах зялёны дождж.

Хутка павінны выйсці "Калоссе" і "Летапіс". Мала навін на нашым літаратурным грунце. Можна як восенню, калі ўдасца з'ехаць у Вільню, зноў будзем атакаваць салі ды эстрады. Арыгнальнае сучаснае наша. Мала з кім перапісавацца. З аднымі, як раз'едземся — губляецца сувязь, а з другімі — тое, што пучыла. Усяк бывае.

**Спакой трывожны ў сэрцы і ў цішыні вялікай.
На струнах заміраюць балюча палцы рук.
І толькі чуеш: звонаць павуча старэлы, Ніка
тужэй паўдзённы сонца нацягвае лук.**

**Варочаюцца птушкі: апаленыя крыльця
агнём сямікалёрных вятроў і блыскавіц.
А вочы нашы даўна і марылі і сьнілі,
і вусны сьмяялі даўна, ждучы тых навалініц.**

А з-за жоўтага іржышча зноў наплывае песня. Некалі мусім іх разам паслухаць над Нараччу, а цяпер, можа будзе час, прышлеце пару слоў: Як чуецца Вы на сваёй радзіме? Можна зробіце даслоўны пераклад з італьянскага якой песні, падаўшы рытміку, і мы маглі б некалі чуць яе па беларуску, а гэта знача і чуць выкананьне і бачыць. Бываіце. Моцна цісну Вашу руку з надзеяй хуткага пабачэння.

Ваш Максім ТАНК.

**Вы думаеце: гэта — шчасце,
Калі ад дотыку твайго
Ператвараецца ўсё ў песню:
Зямля, трава, вада, агонь,
І хлеб, і соль, і боль, і радасць,
І кожны дзень, і кожны час!..
Як позна зразумеў, дзівак я,
Тваю трагедыю, Міда!**

(Працяг будзе).

СВЯТА ЛІТАРАТУРНАГА КРАЯЗНАЎСТВА

Інакш, як свята, не назавеш вечарыну, што прайшла днямі ў літаратурным музеі Янікі Купалы. Дзве нагоды сталі падставай для правядзення сапраўднага літаратурна-краязнаўчага свята: 60-годдзе руплівага збіральніка памяці пра беларускіх пісьменнікаў Уладзіміра Содалы і выданне альбома "Вінцэнт Якуб Дунін-Марцінкевіч" (аўтар-складальнік — таксама Уладзімір Содаль).

Журналістам, краязнаўцам, гісторыкам беларускай літаратуры выхаджаны, сабраны на крупінах многія кнігі, артыкулы, нарысы пра Ф. Багушэвіча, Я. Купалу, В. Дуніна-Марцінкевіча, Ядвігіна Ш. Пра гэта, пра адданасць Уладзіміра Содалы беларускай справе гаварылі на сустрэчы ў Купалаўскім доме прызнаныя ў краіне і ў беларускай літаратуры людзі — Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін, Генадзь Кісялёў. Прышлі павіншаваць Уладзіміра Содалы Мікола Ермаловіч, Янка Саламевіч, Сяргей Пікельнік, Міхася Шавыркін і шмат хто яшчэ.

НА ЗДЫМКАХ: юбіляр Уладзімір СОДАЛЬ; выступае на вечарыне Генадзь КІСЯЛЁУ.

Фота Віктара СТАВЭРА.

ЯЎГЕНУ КУЛІКУ — 60

МАСТАК І АСВЕТНІК

Агледзеўшы юбілейную (з нагоды 60-годдзя) выставу вядомага ў Беларусі мастака Яўгена Куліка, якая ладзілася ў лістападзе, успомніла нашае даўняе з ім знаёмства, асабліва, калі я ўбачыла графічны аркуш «Руіны замка ў Навагрудку»... Адышоў гэты недзе ў 1972 годзе дзякуючы Уладзіміру Караткевічу, з жонкай якога, Валянцінай Браніславаўнай, я працавала ў 70-я гады над падрыхтоўкай 7-томнага выдання «Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі». Уладзімір Сямёнавіч заходзіў штодня да нас у сектар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, ведаў, што я збіраюся ехаць на шкляны завод «Неман», каб сфатаграфавач мясцовыя шкляныя вырабы, і параіў мне ўзяць з гэтай нагоды выдатнага фотамастака Валянціна Ждановіча і адначасова зрабіць добрую справу: «падкінуць да Навагрудка таленавітага мастака, цудоўнага чалавека і крэатыўнага Яўгена Куліка, які рыхтуе нізку графічных аркушаў «Помнікі дойлідства Беларусі». У Караткевіч радаваўся, што Я. Кулік працуе над гэтай тэмай, і чым мог, спрыяў яму ў высакароднай справе. Нас тады ўсім яднала зацікаўленне ў вывучэнні сапраўднай гісторыі і культуры Беларусі і пэўная прапаганда яе даступнымі кожнаму з нас сродкамі (артыкуламі, кнігамі, манаграфіямі, ілюстрацыямі ці графічнымі аркушамі).

Менавіта ў 70-я гады пачаўся агульны працэс беларускага Адраджэння. І сярод яго пачынальнікаў (лісьменнікаў, гісторыкаў, філосафаў і мастакоў) быў Яўген Кулік. У дарожнай размове высветлілася, што мастак вельмі адукаваны ў галіне гісторыі і культуры Беларусі, што ён выключна крэатыўны сваймі Радзімы і хоча, каб яго веды сталі здабыткам іншых людзей.

І вось нарэшце я бачу персанальную выставу ўлюбёнага ў родны край мастака, які сваю творчасць мэтанакіравана прысвяціў асветніцка-мастацкай справе, і хоць ён мастак XX стагоддзя, у яго творчасці відавочна пераважае рамантызм беларускіх мастакоў XIX стагоддзя, блізкіх яму ідэяна. Скончыўшы ў 1957 годзе Мінскую мастацкую вучэльню, а ў 1963 годзе Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут, ён стаў высокапрафесійным графікам. Спачатку працаваў у галіне кніжнай ілюстрацыі і эксплібрыса. Яго выдатныя ілюстрацыі не толькі ўпрыгожвалі, але і рабілі больш зразумелымі шырокаму колу чытачоў такія кнігі, прысвечаныя нашай гісторыі і культуры, як «Слова пра паход Ігаравы», творы Максіма Багдановіча «Маладзік», «Мушка-зеленушка» і «Камарык — зялёны тварык», паэма Міколы Гусоўскага «Песня пра зубра» і інш.

Але з 70-х гадоў мастак сканцэнтравана сваю ўвагу на стварэнні шэрагу нізак станковай графікі, прысвечаных пэўным помнікам культуры Беларусі. Неабходна адзначыць, што Я. Кулік віртуозна карыстаецца рознымі графічнымі тэхнікамі і часам умыслова іх спалучае, каб дасягнуць большай эстэтычнай выразнасці таго суб'екта ці аб'екта, які ён адлюстроўвае.

На выставе можна было ўбачыць некалькі дакладных па пластыцы і прапорцыях лінарытных выяў помнікаў архітэктуры з нізкі «Помнікі дойлідства Гродзеншчыны»: «Замак у Міры», «Абарончая царква ў Сынківічах», «Руіны замка ў Навагрудку», якія перадавалі сучасны сумна-разбуральны стан помнікаў. І ў гэтым мне бачыцца яго роля не толькі як мастака, але і гісторыка, і крэатыўца. Графічныя аркушы Куліка перадаюць стан архітэктурнай спадчыны ў часы БССР і збліжаюць яго творчасць з творчасцю мастака XIX стагоддзя Напалеона Орды. Яго графічныя аркушы далі магчымасць параўнаць да якога стану разбураўня дайшла беларуская архітэктурная спадчына ў БССР.

Але ішоў час, і стаўленне ЦК КПБ да беларускай спадчыны паступова змянялася. Створаныя рэспубліканскія і абласныя таварыствы па ахове помнікаў гісторыі і культуры, а таксама адпаведныя ім рэстаўрацыйныя майстэрні пры Міністэрстве культуры БССР патрабавалі не толькі навуковых даследаў, але і навукова абгрунтаваных рэканструкцый спачатку хаця б самых каштоўных архітэктурных помнікаў. Я. Кулік адгукнуўся на патрабаванне часу ў ліку першых. Ужо ў 1977 годзе ён стварыў прывабную нізку малюнкаў-рэканструкцый (умыслова скарыстаўшы змешаную тэхніку алоўка і акварэлі), якімі на персанальнай выставе можна было захапіцца: «Навагрудскі замак XIII—XVI ст. ст.», «Полацкі замак у пачатку XV ст.», «Мірскі замак у XVII ст.», «Нясвіжскі замак у XVIII ст.».

Гэтыя аркушы ў тыя гады «адкрывалі вочы» гледачам выставы на нашу не толькі багатую, але і прыгожую спадчыну, якую неабходна рэстаўрыраваць і захаваць у аўтэнтычным выглядзе для нашчадкаў.

Я. Кулік вывучаў гісторыю культуры Беларусі комплексна і таксама комплексна і мэтанакіравана нагадваў гледачам і пра звычайнае жыццё беларускіх мястэчак, напрыклад, у аркушы «Кірмаш на Беларусі ў XVII стагоддзі» (1997). Тут перададзены з навуковай дакладнасцю адзін з розных саслоўяў таго часу, посуд, паводзіны людзей, этнаграфічныя элементы і выгляд месцічковых пляцоў, на якіх адбываліся падобныя кірмашы. Гэта збірныя вобразы матэрыяльнай культуры беларусаў у XVII стагоддзі. А каб надаць большую выразнасць пластыцы выяў, ён выкарыстаў рысунак тушшу і акварэль.

Сваймі творчасцю Я. Кулік заклікаў нас ганарыцца сваймі беларускай мінуўшчынай. І ў гэтым жа 1977

Сяргей ПАНІЗЬНІК

ЗОРКАПАС НАД РАСЦЯРОБАМ

На трох кітах плыла зямля.
На кім жа Крывіі трымацца!
Займела ўчэпістага мальца:
Яўген Кулік яшчэ змяла
апораў роднага камля
вучыўся карыстацца.

Усё жыццё не пудлаваў
і не ламаў сваю натуру.
Не паддаваўся на халтуру. —
для Беларусі шчыраваў.
Быў верхнікам і ваяваў
за герб, за сцяг, культуру...

Калі ўсе рыскі Куліка
на шар зямны цяпер усклаці, —
яны акрэсліць нашы страці.
і постаці ў сівых вяках.
У мастака святло ў руках,
хоць рыскі — чорнай масці.

Суровы дзень, асенні час
не выстудзяць тваю усмешку.
Не жыць Радзіме на узмежку!
І ўсе кіты — на прапаас:
крывіцкі кліч, ліцьвінскі пас...
Яўген Кулік як зоркапас
надзеіць нашу сцэжку.

годзе ён звярнуў увагу гледачоў на гонар беларускай нацыі, на дзеячы культуры XII стагоддзя, стварыўшы трыпціх «Дойлід Іаан. Ефрасінья Полацкая. Майстар Лазар Богша». Яшчэ раней, у 1976 годзе, ён распачаў нізку графічных аркушаў з выявамі слаўных людзей Беларусі. Першым быў твор «Князь Полацкі Усяслаў Чарадзеі».

У юбілейны 1980 год магчымага святкавання тысячагоддзя Беларусі з дня летпіснага ўпамінання пра яе слаўных полацкіх і тураўскіх князёў ён выконвае, спалучаючы аловак з гуашшу, партрэтныя вобразы княжацкіх беларускіх родаў X стагоддзя, дапуняючы выявы летпісных тэкстамі. Гэта робіць яго аркушы больш зразумелымі недасведчанаму ў беларускай гісторыі гледачу. Маецца на ўвазе дэптых «Рагвалод, Тур» з удаля закампанаванымі летпіснымі тэкстамі: «В лето 980... Бе Го Рогволод... имаше волость своя Полотеска а Тур в Турове от него же и туровци прозваша...» і «Рагнеда. Изяслаў» з адпаведным летпісным тэкстам: «В лето 980... она же реча не хоча рззати рабынчича...» (маецца на ўвазе адмова гордай полацкай князёўны Рагнеды выйсці замуж за наўгародскага князя Уладзіміра, маці якога была служанкай пры княжацкім двары).

Будучы ілюстратарам кнігі, мастак пільна сочыць за літаратурным працэсам у краіне і хутка адзначае сваёй творчасцю на больш значны яго падзеі. Пасля выхаду ў свет кнігі У. Караткевіча «Хрыстос прыязміўся ў Гародні» ён стварае ў 1978 годзе панарамны выгляд старажытнай Гародні пад аднайменнай назвай, які вабіць дакладнасцю архітэктурных дамінантаў горада, яго пазнавальнасцю. Паказаны на выставе ілюстрацыі да кнігі М. Гусоўскага «Песня пра зубра», выкананыя пяром і гуашшу, даюць пэўную ілюстраваную карціну жыцця Беларусі ў канцы XV — пачатку XVI стагоддзя. У кампазіцыях «Паляўнічыя ў пушчы», «Жыгімонт Стары на паляванні», «Князь Вітаўт», «Жніво» мастак адлюстроўвае мірныя заняткі беларусаў. У апошняй ілюстрацыі перад гледачом узнікаюць любыя намічкі пагоркі і ўтульныя лагчыны, пакрытыя «бабкамі» (так называліся складзеныя ў стажок жытнёвыя снапы). На пярэднім плане, каля такой бабкі, мастак падае вобраз беларускай мадонны праз пластычныя вытанчаныя абрысы постаці маладой сялянскай прыгажуні ў намітцы, якая тут жа, дзе працуе, корміць сваё немаўлятка. Гэта самы мірны занятак. З асападай Кулік рысуе вобраз волата Белавежскай пушчы — зубра «Гаспадар пушчы».

Супрацьлеглая мірнаму жніву тэма захопніцкіх войнаў тых часоў і іх вынікаў дляыхараў Беларусі адлюстравана ў кампазіцыях «Нашэсце» і «Бітва».

Асаблівы талент мастака — віртуознае майстэрства

(Заканчэнне на 8-й стар.).

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

Кніга Уладзіміра Касько «Святло далёкай зоркі» прысвечана выдатнаму даследчыку беларускай даўніны Аляксандру Сержпудоўскаму (1864—1940). Лёс склаўся так, што большую частку творчага жыцця ён правёў у Ленінградзе, дзе працаваў навукоўцам у Дзяржаўным музеі этнаграфіі народаў СССР і Рускім музеі. Адтуль ён меў магчымасць ездзіць у экспедыцыі на Беларусь і ў розныя куткі Расіі.

Вядома, што жыццё вучонага праходзіла ад адной навуковай працы да другой. Яны з'яўляюцца важкімі вехамі ва ўсім творчым працэсе даследчыка. На жаль, амаль усе таленавітыя людзі канчаюць свой жыццёвы шлях у нястачы. Так здарылася і з А. Сержпудоўскім.

тэрыялу, які не меў магчымасці апублікаваць даследчык. У. Касько знайшоў рукапісы, прааналізаваў іх, зрабіў навуковыя высновы. Аб гэтым ён гаворыць наступнае: «...Паказальнай можна лічыцца камандзіроўка Аляксандра Казіміравіча ў Беларусь у 1920 годзе. Уражвае геаграфія маршрутаў — за два летнія месяцы ён пабываў у дзесятках населеных пунктаў Усходняй, Паўднёвай і Заходняй Беларусі, зрабіў сотні апісанняў, замалёвак, чарцяжоў, фотаздымкаў сялянскіх дамоў, сельскагаспадарчых пабудов, культурных устаноў, набыў вялікую калекцыю рэчаў дамашняга ўжытку, адзення, абутку, запісаў сотні прыказак і прымавак, песень, паданняў,

СВЯТЛОМ ДАЎНІНЫ САГРЭТЫ

Хворы акадэмічны пенсіянер не меў нават грошай на лекі. Пасля смерці таленавітага чалавека грамадства імкнецца аддаць даўгі. Гэта ўжо стала заканамернай з'явай. Да такой высновы прыйшоў аўтар кнігі.

Праца У. Касько прывабіла тым, што ён выкарыстаў для напісання манаграфіі вялікі архіўны масіў дакументаў і рукапісаў. Даследчык працаваў у архівах Пушкінскага дома, Рускага і этнаграфічнага музеяў у Ленінградзе (Санкт-Пецярбургу), а таксама выкарыстаў усе магчымыя матэрыялы з навуковых устаноў Беларусі.

Аўтар структуру кнігі пабудоваў вельмі дакладна, прасачыўшы творчы шлях А. Сержпудоўскага праз яго навуковыя працы. Перш за ўсё, ён правёў аналіз вядомых манаграфій вучонага: «Казкі і апавяданні беларусаў з Слуцкага павета», «Прымхі і забавоны беларускіх палешукоў» і «Сказкі і рассказы белорусов — полешуков». У. Касько ездзіў у тыя мясціны, дзе калісьці запісаў беларускі фальклор даследчык. Гэта дало магчымасць аўтару неспрэчна апінуцца ў тым асроддзі, дзе працаваў збіральнік фальклору, і больш грунтоўна прааналізаваць яго кнігі.

Кола навуковых інтарэсаў беларускага вучонага было вельмі шырокім: ён быў фалькларыстам, этнолагам, гісторыкам, мовазнаўцам, музейзнаўцам. Таму У. Касько ў сваёй манаграфіі спалучыў даследаванне па фальклору і фалькларыстыцы, а таксама значнае месца адаў вывучэнню этналогіі і іншых гуманітарных навук. Такім чынам, ён дабіўся ўсебаковага паказу да сягоння А. Сержпудоўскага ў даследаванні розных накірункаў гуманітарных навук. Манаграфія выяўляе высакародную працу даследчыка, яго шматгадовыя пошукі і адкрыцці, вялікія намаганні аўтара данесці да нас праўдзівую карціну жыцця, творчай навуковай дзейнасці волата беларускай навукі.

Трэба адзначыць, што кнігі, прысвечаныя беларускім даследчыкам, выходзіць няшмат, але А. Сержпудоўскаму пашанцавала, таму што В. Бандарчык і А. Фядосік у 1966 годзе выдалі пра яго кніжку. Аўтар рэцэнзуемай манаграфіі пайшоў далей, зрабіў больш глыбокі аналіз навуковай дзейнасці беларускага вучонага, пасвойму даследаваў яго творчую лабараторыю. Ён выкарыстаў шмат навуковага ма-

замоў, апісаў многія абрады, святы, гульні. Увесь гэты багацейшы матэрыял доўгія гады пыліўся ў музейных архівах Ленінграда і ўпершыню ўводзіцца гэтай публікацыяй у навуковы абарот».

Вельмі плённай была праца У. Касько ў архіве Інстытута рускай літаратуры (Пушкінскі дом) у Санкт-Пецярбургу, дзе ён знайшоў шмат з надпісам «Сержпудоўскі А. Белорусские пословицы и поговорки, записанные в Мозырском уезде». У шматлікіх рукапісах у Мозырскім уездзе. У шматлікіх рукапісах у Мозырскім уездзе. У шматлікіх рукапісах у Мозырскім уездзе.

Цікавая навуковая праца беларускага даследчыка была знойдзена аўтарам у архіве этнаграфічнага музея — гэта «Застенковая шляхта в Белоруссии», у якой ён грунтоўна падыходзіць да вывучэння становішча шляхты ў Вялікім Княстве Літоўскім і, у прыватнасці, на Беларусі. Вучоны сцвярджаў, што большасць шляхты — дробныя сяляне, па сваіх звычках, культуры, занятках нічым не адрозніваюцца ад тыя сяляны, якія называюць сябе беларусамі. На шматлікіх прыкладах ён пераканаўча даказвае, што польская культура не магла аказаць істотнага ўплыву на беларусаў, бо «шляхта» ў большасці сваёй была такой жа неадукаванай, як і большасць беларускіх сялян.

Хацелася б, каб У. Касько даў сучасную ацэнку класовага падыходу да гістарычных падзей, што адзначыў А. Сержпудоўскі. Зараз метадалогія значна змянілася, і трэба было гэты ўплыў у манаграфіі. Звернем яшчэ ўвагу аўтара на недакладнасць у кнізе, калі ён вядомага беларускага вучонага М. Доўнар-Запольскага робіць польскім гісторыкам. У дадатку аўтар дае невядомыя або малавядомыя працы па фальклору і мовазнаўству беларускага вучонага.

Манаграфія У. Касько — гэта грунтоўнае даследаванне, дзе аўтар вельмі глыбока, разумна і тактоўна прааналізаваў жыццё і дзейнасць беларускага вучонага. Добрае ўражанне пакідае афармленне кнігі.

Марат БАТВІННІК.

ПАДАРУНАК СТАРОГА ГОДА

Тры медалі — залаты, сярэбраны, бронзавы — заваявала ў асабістым і камандным заліках у Віцебску на міжнародным турніры па скачках на батуце, прысвечаным памяці Героя Саветскага Саюза Міхаіла Сільніцкага, які адбыўся напрыканцы года, і адначасова ў спартакіядзе дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ рэспублікі віцебчанка Вольга СЯМЁНАВА.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

МАСТАК І АСВЕТНІК

(Заканчэнне)

Пачатак на 7-й стар.

У стварэнні выразнай (умоўна-скульптурнай) пластыкі дынамічных ракурсаў целаў людзей і коняў адзінай непарыўнай лініяй захапляе ў кампазіцыі "Бітва", дзе ўсе, здаецца, "клубіцца" ад імклівых рухаў. Гэтае ж віртуознае майстэрства графіка відэочынае і ў партрэце "Максім Багдановіч", які выкананы гуашным абрысам "на адным дыханні", адразу, не адрываючы рук ад ліста. Лічу гэты твор самым бліскучым у графічным партрэце.

Як сапраўдны краязнавец, які ведае не толькі гісторыю свайго краю, але і яго краявіды, мастак правіўся ў нізцы аркушаў, распачатых у 1983 годзе пад назвай "Вандроўкі па Беларусі", можна сказаць, "жывалісна"

намаляваных каляровым алоўкам. На выставе былі прадстаўлены краявіды, прысвечаныя мясцінам, дзе жыў і хадзіў вядомы беларускі мастак, краязнаўца і любіцель-даследчык касмічных прастораў Язэп Драздовіч: "Рака Мнюта ля Лужкоў", "Возера Крывое на радзіме Язэпа Драздовіча", "Наваколле вёскі Ягадкі на Ушаччыне".

Працягваючы тэму "Славутыя людзі Беларусі", ён звяртаецца ў 1987 годзе да вобраза мужа гарадзенскага князя, палкаводца XIV стагоддзя і старасты Гродна Давыда Гарадзенскага, які паспяхова змагаўся з крыжакімі і перамог іх у Навагрудку ў 1314 годзе, лівонцаў адбіваў ад Пскова ў 1322—1323 гадах, кіраваў паходам гарадзенцаў на Прусію ў 1318 годзе, на Мазовію ў

1324 годзе і на Брандэнбург у 1326 годзе. Мастак завяршыў партрэт у 1993 годзе.

У 1988 годзе ён распачаў нізку "Паўстанне 1863 г. на Беларусі", якую вытанчана выконвае каляровым алоўкам. На выставе быў прадстаўлены з яе адзін аркуш — "Паўстанцы ля кузьні".

У 1996 годзе ён прадоўжыў спіс сваіх партрэтаў славутых дзеячаў Беларусі, стварыўшы графічны аркуш пярком і гуашу "Мікола Гусоўскі. Беларускі паэт-пацініст. 1470—1583", "Францішак Скарына. 1490—1552", "Ян Васільцікі. 1485—пасля 1516". Аднослыч іх да дзеячаў беларускага Адраджэння XVI стагоддзя, мастак размясціў партрэтныя выявы ў традыцыйных для таго часу рамах рэнесанснай формы, адлюстравалі іх годнасць паставай ракурсаў галоў, філасафічнасць мысліцеляў — позіркам вачэй, час іх дзеяння — пэўнымі відамі адзення, галаўных убораў, аксесуараў. Такім чынам, невялікая, але змястоўная, падабраная з вялікім "кулікоўскім густам" (пра яго выключны эстэтычны густ ведаюць усе мастакі суполкі "Пагоня") выстава прадэманстравала тытанічную стваральную працу Яўгена Куліка на працягу сарака гадоў, якую я назвала б "Ілюстраваная гісторыя і культура маёй Радзімы". Яго творы сведчаць аб сталасці таленту мастака-графіка і навуковай дакладнасці ведаў краязнаўца, улюбёнага ў сваю Радзіму — Беларусь. Пажадаем жа Я. Куліку далейшага плёну ў яго высакароднай дзейнасці.

Мая ЯНІЦКАЯ.

НА ЗДЫМКУ: дыптых Я. КУЛІКА "Рагнеда. Ізяслаў".

РАГНЕДА
...БЛІТКО ОВО...
...ОНА ЖЕ РЕЧЕ
НЕ ХОУІА
РАДУТН
РОБЫІНУА...
...БЫСТЬ ЖЕ
СІН КНІАДЬ
Н КООТОКЪ...
Н ММЛОСТНВЪ
...Н ПОН-
ЛЕЖАЩЕ
ПРОУНТА-
НІА...
ПИСАНІЙ...

ГЛЫБОЦКІЯ АРХІТЭКТУРНЫЯ ЦУДЫ

Глыбокае — шчаслівае места, бо да сёння ўпрыгожана двума цудоўнымі барочнымі храмамі, якія належаць да залатога фонду даўняй беларускай архітэктуры. Віцебск, сталіца краю, які страціў сваю барочную красу, у мінулыя часы мог супрацьпаставіць глыбоцкім бажніцам па велічы і харакству хіба толькі славуты Успенскі сабор. Наведаць Глыбокае і пацешыць вока і душу сапраўдным характам — вялікая асапада.

Галоўны і найстаражытнейшы з двух славутых Кармеліцкі касцёл пабудаваны ў XVII—XVIII стагоддзях. Унікальны помнік, які мае ажно чатыры вежы, "плыве" па-над глыбоцкім наваколлем, нібыта фантастычны карабель. Сучаснае аблічча фасада храма набыў у 1735 годзе паводле праекта архітэктара І. Глаўбіца, які "апануў" бажніцу сярэдзіны XVII стагоддзя ва ўборы славутага віленскага барока. На Беларусі Кармеліцкі касцёл стаў першым узорам гэтага стылю. Трохі пазней сваёй вяршыні віленскае барока дасягае ў найслаўнейшай полацкай Сафіі, якая веліччу і гармоніяй архітэктурнага вобраза перасягне лепшыя барочныя бажніцы самой Вільні. На жаль, стан Кармеліцкага касцёла даўно патрабуе дасканалай рэстаўрацыі, у якой цяперашні гаспадар, праваслаўная абшчына, відаць, не мае асаблівай патрэбы з ідэалагічнай прычыны, бо ўслаўляць не зусім свой дом...

На здымку шанюны чытач бачыць другі барочны цуд Глыбокага — Троіцкі касцёл, трохі мападзейшы сваёй гістарычнай асновай ад Кармеліцкага, які стаіць насупраць, але, на мой погляд, перасягае (тое, што, здавалася б, цяжка перасягнуць) суседа незвычайна, хочацца сказаць, беспрэцэдэнтна для Беларусі прапарцыянальнай узнёсласцю вобраза. Пяціарусная бажніца, цудоўна прафіляваная стромкім "лесам" пілястраў, нібы ўзлятае ў паднябессе белым сокалам, ствараючы мелодыю, поўную лірызму і боскага натхнення. На жаль, чытач не бачыць фасада, затое можа ацаніць рэдкае харакство алтарнай часткі храма, упрыгожанай, нібы каронаю, тонкай работы хвалістым фігурным шчытом. Прыём такога афармлення апсіды вельмі рэдкі, але і сярод адзінак глыбоцкі касцёл вызначаецца сваёй арыгінальнасцю.

Унікальную веліч Троіцкаму храму надала перабудова 1902—1908 гадоў, калі ён набыў надзвычайную стромкасць і ўзнёсласць. Аўтар рэканструкцыі Ю. Заро прыбудаваў да старой бажніцы бакавыя трансэпты, якія прарэзалі храм папярочнымі нефамі, упрыгожыў іх высокімі фігур-

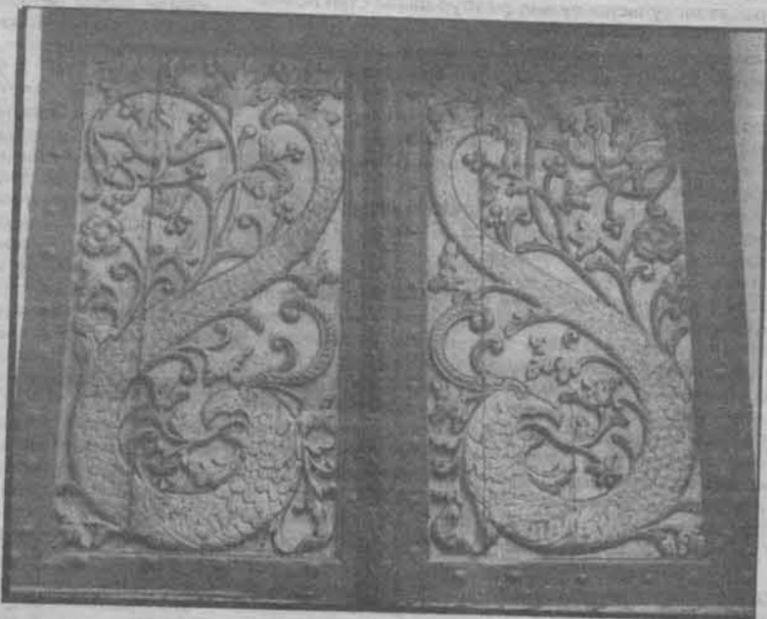
нымі франтонамі. Рэканструкцыя надала касцёлу прасторавую складанасць, значна ўзбагаціўшы бакавыя фасады. Але найбольшы эффект быў дасягнуты надбудовай старых вежаў двума новымі ярусамі. Веліч і пластычная грацыя Троіцкага касцёла дае падставы спецыялістам бачыць у ім парасткі стылю ракако, народжанага выкшталёным геніем еўрапейскіх доілідаў.

Быў да 1970 (!) года ў Глыбокім і трэці архітэктурны цуд — касцёл кляштара базільянаў, што стаяў на самым безразе шырокага глыбоцкага возера ў прадмесці Безразвечча. Знаўцы ставілі яго побач з льюўскім саборам св. Юра, прыпісваючы яго стварэнне італьянцу Ф. Плацідзі. Далейшыя даследы далучылі і гэты твор да вялікага Глаўбіца — "дыктатара" ракако ў беларуска-літоўскім краі. Гвалтоўнае закрыццё кляштара і пераварэнне яго ў глыбоцкую турму прывяло ўрэчце да знішчэння безразвечкага цуда, што нанесла вялікую страту ўсёй архітэктурнай спадчыне Беларусі. Застаецца надзея, што некалі старанямі цывілізаванай волі ён будзе вернуты ў нашы мастацкія набыткі, бо памяць з такімі стратамі не можа пагадзіцца.

Глыбоцкі феномен з трох барочных шэдэўраў застаецца да сёння хвалюючай старонкаю вышынй беларускага доілідства, якое ўбірае ў сябе помнікі агульнаеўрапейскай вартасці.

Алесь МЕМУС.
Фота аўтара.

НА ЗДЫМКАХ: Троіцкі касцёл. Выгляд з боку апсіды; Кармеліцкі касцёл. Рэдкі ўжо для Беларусі ўзор дэкаратыўнае аздобы дзвярэй галоўнага ўваходу. XVII ст.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з сучаснымі краінамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15, 233-16-56,
213-37-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, звярстана і
аддрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 1831.
Падпісана да друку 22.12.1997 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.